

Česká zemědělská univerzita
Provozně ekonomická fakulta
Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Romská hnutí v rozvoji společnosti

Bc. Aneta Koželuhová

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Aneta Koželuhová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Rómská hnutí v rozvoji společnosti

Název anglicky

Gypsy movement in development of society

Cíle práce

Cílem diplomové práce bude zaměřit se na romskou menšinu, a to ze strany kulturní, sociální a ekonomické. V práci budou nastíněny základní informace o historii, tradicích a kultuře romské menšiny. Dále se práce bude zabývat pomocí Romům prostřednictvím sdružení, organizací a spolků působících v Plzni.

Metodika

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část nastíní historii, tradice a kulturu romské menšiny. Tato část bude řešena metodikou studia a analýzy informačních zdrojů a odborné literatury. V praktické části práce bude řešena problematika sdružení, organizací a spolků v Plzni. Bude vybráno konkrétní sdružení, organizace, nebo spolek, kde se zaměříme na její fungování, cíl a financování.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

Romové, majorita, menšina, diskriminace, integrace, sociokulturní handicap, romské a proromské spolky, sdružení a organizace

Doporučené zdroje informací

- BALVÍN, J. A KOL. Bariéry a negativní jevy v životě a vzdělávání Romů. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1996. ISBN 80-902149-1-6.
- COHN, W. Cikáni. Praha. Slon: 1994. ISBN 978-80-7419-008-7.
- DAVIDOVÁ, E. Romano drom. Cesty Romů 1945-1995. Olomouc. Univerzita Palackého: 1995. ISBN 80-7067-533-0.
- DAVIDOVÁ, E. Romové a česká společnost. Hledání domova, porozumění a vzájemné soužití. Praha. ČVUT: 2001. ISBN 80-238-7739-9.
- HORVÁTHOVÁ, J. Kapitoly z dějin Romů. Praha: Člověk v tísni: 2002. ISBN 80-7106-615-X.
- KOCÁB, M. Koncepce romské integrace na období 2010-2013. Praha: Úřad vlády ČR, 2009.
- NEČAS, C. Romové v České republice včera a dnes. Olomouc, Univerzita Palackého, 1995. ISBN 80-7067-559-4.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

PhDr. Miroslav Polišenský, CSc.

Elektronicky schváleno dne 13. 2. 2015

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 3. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 03. 2015

OBSAH

SEZNAM TABULEK.....	6
SEZNAM GRAFŮ A OBRÁZKŮ.....	6
SEZNAM PŘÍLOH.....	6
1 ÚVOD.....	12
2 CÍL PRÁCE A METODIKA.....	14
2.1 Cíl práce.....	14
2.2 Metodika práce.....	14
3 TEORETICKÁ ČÁST.....	16
3.1 Literární rešerše.....	16
4 HISTORIE ROMŮ.....	20
5 CHARAKTERISTIKA ROMŮ.....	25
5.1 Kdo je Rom?	25
5.2 Dělení Romů.....	26
5.3 Romská rodina.....	27
6 SOUČASNÁ ROMSKÁ POPULACE A JEJÍ PROBLÉMY.....	29
6.1 Nezaměstnanost.....	29
6.2 Sociální podpora.....	31
6.3 Vzdělání.....	32
6.3.1 Romské dítě v předškolním a základním vzdělávání.....	33
6.3.2 Speciální přípravné třídy.....	35
6.3.3 Asistent pedagogů, romští asistenti pedagogů.....	37
6.4 Bydlení.....	39
6.5 Sociální a kulturní handicap.....	42
7 ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE ROMSKOU PROBLEMATIKOU	44
7.1 Přehled vybraných organizací působících v Plzni a jejich rozdělení.....	44

7.1.1	Organizace, které se primárně zaměřují na romskou problematiku.....	44
7.1.2	Organizace věnující se sociálně znevýhodněným občanům.....	48
7.1.3	Organizace, věnující se protidrogové prevenci.....	53
8	VÝZKUMNÁ ČÁST.....	55
8.1	Podrobná specifikace cíle.....	55
8.2	Metody.....	55
8.3	Data a diskuse.....	55
8.3.1	Dotace a dary získané organizací za rok 2010.....	58
8.3.2	Dotace a dary získané organizací za rok 2011.....	58
8.3.3	Dotace a dary získané organizací za rok 2012.....	59
8.3.4	Dotace a dary získané organizací za rok 2013.....	60
8.3.5	Hospodaření organizace v roce 2014.....	61
8.3.6	Přehled příjmů a výdajů organizace za období 2011-2014.....	64
8.4	Výsledky a návrh vlastního řešení.....	65
9	ZÁVĚR.....	67
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	69

Seznam tabulek

TABULKA 1: Nezaměstnanost v Plzeňském kraji v letech 2011-2013 v %	30
TABULKA 2: Míra nezaměstnanosti Romů podle vzdělání v %	30
TABULKA 3: Srovnání nezaměstnanosti u romských a neromských obyvatel v %.....	30
TABULKA 4: Srovnání etnických enkláv a ghett.....	39
TABULKA 5: Organizační struktura Střediska křesťanské pomoci Plzeň.....	54

Seznam grafů a obrázků

GRAF 1: Hodnocení vzájemných vztahů mezi Romy a ostatními v ČR.....	16
GRAF 2: Vztah občanů ČR k Romům v roce 2012.....	17
GRAF 3: Vztah občanů ČR k Romům v roce 2013.....	18
GRAF 4: Míra využívání funkce asistenta pedagoga v základních a speciálních školách, kam dochází žáci ze sociálně vyloučených romských lokalit.....	38
GRAF 5. Dotace poskytnuté organizaci od jednotlivých subjektů v roce 2011 v %	58
GRAF 6. Dotace poskytnuté organizaci od jednotlivých subjektů v roce 2012 v %	59
GRAF 7. Dotace poskytnuté organizaci od jednotlivých subjektů v roce 2013 v %	60
GRAF 8: Přehled získaných prostředků za rok 2014 v %	62
GRAF 9: Přehled výdajů organizace za rok 2014 v %	63
GRAF 10: Přehled příjmů a výdajů za období 2011 – 2014.....	64

Seznam příloh

PŘÍLOHA I.: Současná romská komunita

PŘÍLOHA II.: Koordinátor pro romské záležitosti Krajského úřadu Plzeňského kraje

PŘÍLOHA III.: Mapa sociálně vyloučených lokalit v Plzeňském kraji

PŘÍLOHA IV.: Odhad počtu romských obyvatel zkoumaných sociálně vyloučených lokalit

PŘÍLOHA V.: Vyloučené lokality v Plzni

PŘÍLOHA VI.: Výkaz zisku a ztráty organizace Blízký souseď, z. s. za rok 2014

PŘÍLOHA VII.: Rozvaha organizace Blízký souseď, z. s. za rok 2014 v plném rozsahu - aktiva

PŘÍLOHA VIII.: Rozvaha organizace Blízký souseď, z. s. za rok 2014 v plném rozsahu – pasiva

PŘÍLOHA IX.: Rozvaha organizace Blízký souseď, z. s. za rok 2014 v plném rozsahu – zisk

PŘÍLOHA X.: Příloha k účetní uzávěrci organizace Blízký souseď, z. s. za rok 2014

PŘÍLOHA XI.: Závěrečná zpráva organizace Blízký souseď, z. s. za rok 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „ Romská hnutí v rozvoji společnosti“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 3. 2015

Bc. Aneta Koželuhová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu diplomové práce panu PhDr. Miroslavu Poliškému, CSc. za odborné vedení, podnětné rady a věnovaný čas. Dále bych ráda poděkovala organizaci Blízký souseď za velmi příjemnou, profesionální a podnětnou spolupráci.

Romská hnutí v rozvoji společnosti

Gypsy movement in development of society

Souhrn

Diplomová práce je zaměřena na téma, které je v současné době v médiích i tisku často diskutované. Pojednává o problematice romské minority v České republice s návazností na organizace, jež se k této minoritě vztahují.

Teoretická část se zabývá specifickými rysy romské minority, stylu jejího života a jejího postavení ve společnosti. Je v ní vyobrazen původ a historie romského obyvatelstva, jejich rodný jazyk, rodinný model, tradice a kultura. Současně se snaží vymezit současné ekonomické a sociální problémy této populace, jako je vzdělávání, nezaměstnanost, bydlení a sociální podpora. Specifikován je i termín sociokulturní handicap a jeho dopady na romskou menšinu.

V práci jsou vybrány romské a proromské organizace působící v Plzeňském kraji, konkrétně v Plzni. Je uvedeno jejich rozdělení, cíle, poslání, organizační struktura a mé vlastní hodnocení.

Praktická část je zaměřena na jednu konkrétní romskou organizaci působící v Plzni. Je popsána její historie, činnost, poslání, financování a fungování. Konkrétně se zde zabývám analýzou dotací této organizace za období od jejího vzniku do roku 2014 a jejich meziročním porovnáním. V rámci svého výzkumu jsou poté učiněny závěry a předloženy vlastní návrhy k zjištěným poznatkům.

Klíčová slova:

Romové, majorita, menšina, diskriminace, integrace, sociokulturní handicap, romské a proromské spolky, sdružení a organizace

Summary

This thesis is focusing on a topic which is nowadays frequently discussed in media and press as well. It discusses the issue of Gypsy minority in Czech Republic with links to organizations which relate to this minority.

Theoretical part is focusing on specific features of gipsy minority, style of its life and its society status. It shows origin and history of gipsy population, their native tongue, family model, tradition and culture. It also tries to define the current economic and social problems of this population, such as education, unemployment, housing and social support. Socio-cultural handicap and its impact on gipsy minority is also specified.

Gipsy and proGipsyorganizations operating in Pilsen region specifically in Pilsen are chosen in this paper. Their division is stated as are their goals, mission, organizational structure and my own evaluation.

The practical part is focusing on one particular Gipsy organization working in Pilsen. Its history, activities, mission, financing and functioning is described. I specifically work with the analysis of this organization's grants during the period of its founding till year 2014 and their year-on-year comparison. As part of my research are then presented conclusions and also are presented my own suggestions for my findings.

Keywords:

Gypsy, majority, minority, discrimination, integration, sociokultural handicap, Gipsy and proGipsyorganizations, society and association

1. Úvod

Tématem diplomové práce jsou Romská hnutí v rozvoji společnosti.

V současné době lze říci, že romská menšina je jedna z nejsledovanějších v České republice. Je velmi často diskutovaným tématem v tisku, médiích, mezi odborníky, ale i napříč společností. Problematika romského obyvatelstva je majoritní společností vnímána velmi citlivě a v poslední době se stala přímo aktuální. Mnozí z nás si často neuvědomují, že se jedná o občany naší republiky a považují Romy za cizince, i když na našem území žijí již dlouhou dobu.

V průběhu zpracovávání a po seznámení s danou problematikou romské populace mohu říci, že se jedná o velmi složitý a hlavně dlouhodobý problém, který v současných ekonomických podmínkách není možné snadno vyřešit.

Pro pochopení složitosti začlenění romského obyvatelstva do naší společnosti, musíme brát zřetel i na minulost, neboť tento problém trvá již staletí a zatím jeho vyřešení není úspěšné. Z tohoto důvodu je součástí práce pohled do romské historie a minulosti. Zmapován je též původ Romů, jejich kultura, tradice a zvyklosti. V následujících kapitolách je postupně procházena současná problematika této minority. Jednotlivé kapitoly se věnují vzdělanosti a vzdělávání Romů, nezaměstnanosti, bytové problematice, sociálním podpoře a sociokulturnímu handicapu.

V současné době jsou otázky tohoto etnika v popředí zájmu společnosti, což je nezpochybnitelné a veřejností velmi sledované. V České republice existuje a působí velké množství romských a proromských organizací, jež se zabývají otázkami a problémy romské populace. Jejich cílem a posláním je pomoci Romům se začleněním do naší společnosti a pomoci jim řešit výše uvedené problémy, jež vyplývají z jejich postavení v současné společnosti a jejich desintegrace.

Ve své práci jsem se zaměřila na organizace, které se nachází na území města Plzně. Je vytvořeno jejich rozdělení podle jejich zaměření. Současně je u každé z nich popsán vznik organizace, její organizační struktura, počet zaměstnanců, jejich cíl a poslání. Nechybí ani subjektivní hodnocení.

V poslední, výzkumné, části je vybrána jedna konkrétní organizace a provedena analýza dokumentů a analýza sekundárních dat, získaných přímo od vedení této

organizace. Jedná se o rozbor financování jednotlivých dotací získaných organizací pro rozvoj romských dětí. Je vytvořena vlastní analýza dotací, jež organizace získala od jejího vzniku v roce 2010 až do roku 2014. Pro názornost jsou vytvořeny grafy za jednotlivé roky působení, které znázorňují výše dotací a celkové hospodaření organizace. V závěru jsou uvedeny meziroční změny a komentáře k těmto změnám. Pro úplnost není opomněno rozdělení možných subjektů, poskytujících dotace na rozvoj romské menšiny, problematika rozdělování těchto dotací a možné návrhy na zlepšení fungování systému.

Cílem této diplomové práce je specifikovat problematiku romského etnika, zmapovat organizace, jež se těmto otázkám věnují a na jedné konkrétní ukázat fungování a financování. Odpovědět na otázku zda vybraná organizace plní zodpovědně svůj cíl a poslání a zda jsou finanční prostředky, získané z dotací jednotlivých subjektů, použity k rozvoji romské menšiny.

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce, v teoretické části, je nahlédnout do kulturní, sociální a ekonomické situace romské populace. Uvést základní informace o minulosti Romů - jejich původu a historii. Popsat jejich zvyklosti, kulturu a tradice. Vytyčit ekonomické a sociální problémy této menšiny. Zejména se zaměřit na oblast vzdělávání, nezaměstnanosti, bydlení a sociální podpory. Vymežit a přiblížit problém sociokulturního handicapu. Zjistit důvody, které vedou k problémům ve výše uvedených oblastech. Nastínit možná řešení - jsou-li.

Cílem výzkumné části diplomové práce je zjistit, jak funguje vybraná romská organizace, jaké možnosti využívá při financování své činnosti, jaké problémy brzdí její činnost a poslání. Dále zpracovat grafické znázornění hospodaření organizace od jejího vzniku do roku 2014 a porovnat jednotlivé meziroční výsledky financování. Na základě zjištěných poznatků a šetření zformulovat vlastní návrh řešení

2.2 Metodika práce

Práci je rozdělena na dvě části, část teoretickou a část praktickou.

První, teoretickou, část tvoří dvě oblasti. První oblast obecně vymezuje specifické rysy romské minority, styl jejího života a jejich postavení ve společnosti. Je zde podrobněji popsán původ a historie romského obyvatelstva, jejich rodný jazyk, rodina, tradice a zvyklosti. Ve druhé oblasti jsou vymezeny současné ekonomické a sociální problémy romské populace. Zejména se jedná o problémy v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení, sociální podpory. Jedna z kapitol nastiňuje také sociokulturní handicap, v poslední době velmi často diskutovaný problém.

Dále je v práci uvedeno rozdělení romských a proromských organizací v Plzeňském kraji, konkrétněji přímo v Plzni. Je popsána jejich historie, činnost a poslání.

Teoretická část je řešena studiem odborné literatury.

Druhá, výzkumná, část je zaměřena na rozbor konkrétní vybrané romské organizace. Na její historii, činnost, poslání, financování a fungování. Je vytvořena vlastní analýza dotací týkající se této organizace za období od vzniku společnosti do roku 2014. Samozřejmě jsou vlastní vytvořené grafy, které znázorňují výše dotací organizace od jednotlivých subjektů. V závěru jsou

uvedeny meziroční změny a komentáře k těmto změnám. Zároveň je zmíněna problematika přidělování dotací jednotlivým organizacím. Na základě poznatků a šetření je podán vlastní návrh na řešení.

Tato část je řešena použitím metody analýzy dokumentů, sekundární analýzy dat, získaných přímo od vedení organizace Blízký soused a metodou dotazování.

3. Teoretická část

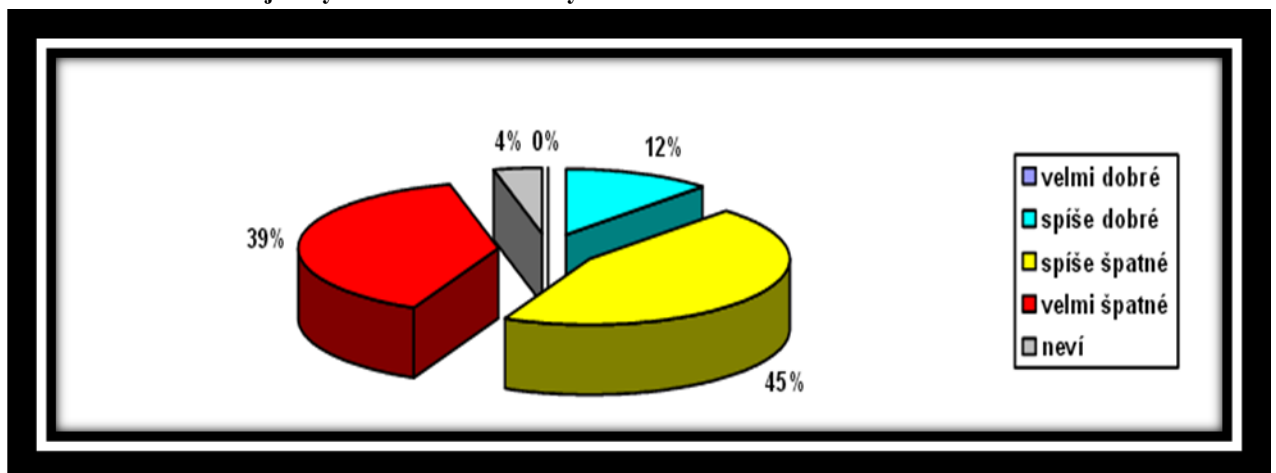
3.1. Literární rešerže

Můžeme najít mnoho výzkumů, které se zabývají zjišťováním vztahů mezi majoritní společností a romskou menšinou a naopak. Tyto výzkumy definují problémy, které vznikají mezi těmito skupinami a ověřují, jak by mohla fungovat různá opatření, která by vedla ke zlepšení vzájemných vztahů. Výzkumy také přichází s novými nástroji, které mají pomoci řešit problematiku mezi sledovanými skupinami. Některé z výzkumů se zabývají všeobecnými vztahy k národnostním menšinám, jiné zcela konkrétně řeší vztahy většinové populace a Romů.

Vzhledem k tématu diplomové práce se v tomto přehledu budu zabírat pouze těmi výzkumy, které se vztahují přímo k romské menšině.

Soužitím většinového obyvatelstva s romskou menšinou se každý rok v dubnu zabývá Centrum pro výzkum veřejného mínění. Výzkum se nazývá „Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti“. Z posledního šetření, které bylo v dubnu 2014, opětovně vyplynulo, že soužití s romskou menšinou, považuje většinová společnost za problematické. Standardizovaným dotazníkem bylo zjištěno, že 84% dotázaných považuje vzájemné soužití obou skupin za velmi špatné nebo spíše špatné. Jen 12% dotázaných označilo vzájemný vztah za spíše dobrý a 4% nevědělo.

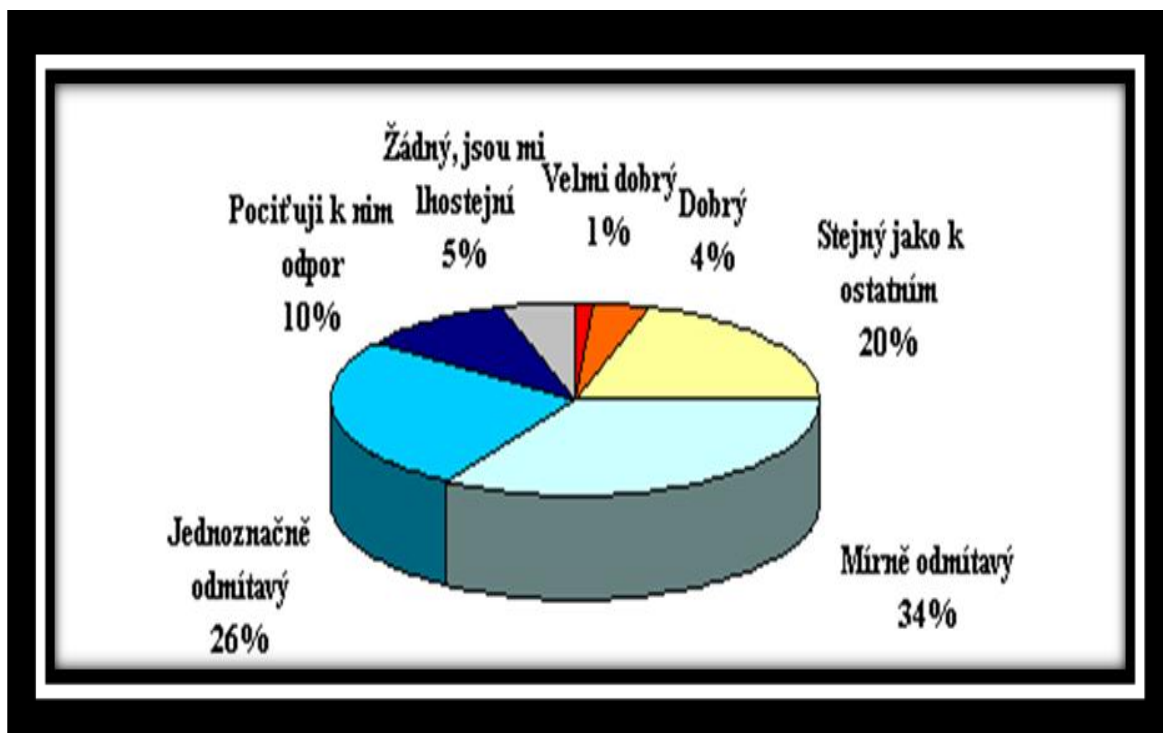
Graf 1: Hodnocení vzájemných vztahů mezi Romy a ostatními v ČR¹

¹ Centrum pro výzkum veřejného mínění

Šetření otázky vztahu české veřejnosti a Romů provádí také Středisko empirických výzkumů (STEM). V listopadu roku 2012 bylo provedeno šetření, ze kterého vyplynulo, že 71% dotazovaných má vůči tomuto etniku odmítavý postoj, 10% dotazovaných dokonce uvedlo, že k nim cítí odpor.²

Graf 2: Vztah občanů ČR k Romům v roce 2012³

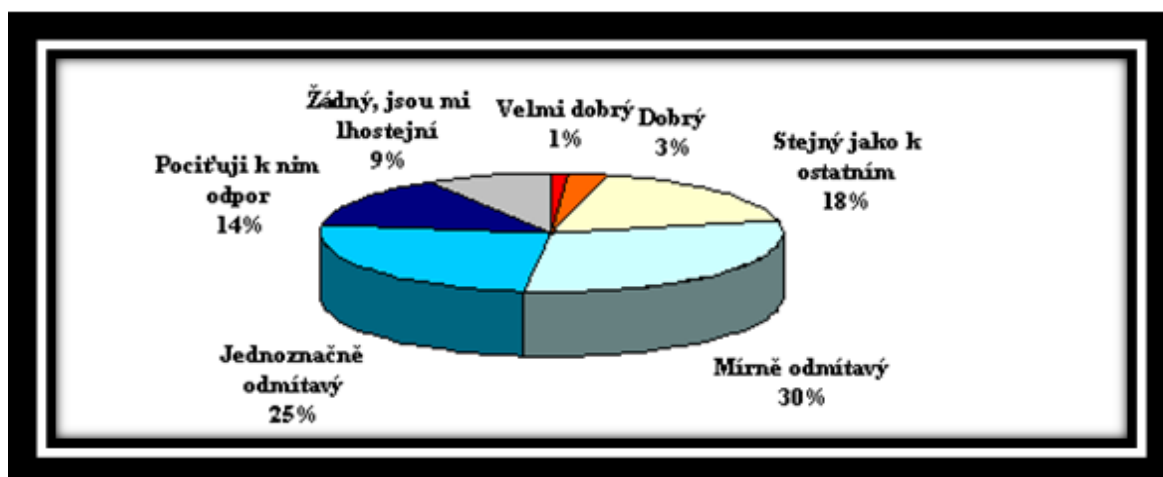
V dubnu roku 2013 bylo provedeno opětovné šetření, které ukázalo, že mírně poklesl počet dotazovaných, kteří uvedli, že jejich postoj je k tomuto etniku negativní. Odmítavý postoj vyjádřilo 69% dotazovaných, z toho 30% uvedlo, že jejich vztah je mírně odmítavý a 25% dotazovaných zastává jednoznačně odmítavý postoj. Naopak se zvýšil počet dotazovaných, kteří uvedli, že mají k Romům odpor, a to na 14%.⁴

² STEM – Středisko empirických výzkumů

³ STEM – Středisko empirických výzkumů

⁴ STEM – Středisko empirických výzkumů

Graf 3: Vztah občanů ČR k Romům v roce 2013⁵

Z výše uvedených výzkumů a šetření je patrné, že vztah majority k romské menšině není dobrý. Romské problematice se věnuje mnoho romských a proromských organizací, jež se snaží o začlenění Romů do naší společnosti a tím i o zlepšení vztahů mezi těmito skupinami. Zároveň jsou zpracovány některé analýzy, studie a projekty, které hodnotí úsilí organizací, zda naplňují své cíle a poslání, zda jsou prostředky určené pro rozvoj romského etnika využívány účelně a v jaké míře.

Jedním z nich je například Projekt na podporu rozvoje romských neziskových organizací, který byl uskutečněn v období od 1.9.2003 do 30.6.2006. Financování celého projektu zaštitila nadace Open Society Fund Prah založená v roce 1992. Od roku 1994 se nadace zapojila do mezinárodních programů sítě Open Society Foundations, které se zaměřují na oblasti vzdělávání, kultury, veřejného zdraví a další společensky prospěšné témata.⁶

Cílem výše jmenovaného projektu je zapojení nevládních neziskových organizací do rozvoje dané lokality, podpora spolupráce s místní správou, vytváření partnerství mezi organizacemi, finanční podpora organizací a vyhledávání různých finančních zdrojů a jejich účelné využití. Dále podpořit rozvoj organizací a podpořit je v jejich úsilí a vybudování dobrého jména.⁷

Etnickými vztahy a problémy se zabývá také mnoho autorů knižních publikací.

⁵ STEM – Středisko empirických výzkumů

⁶ Nadace Open Society Fund

⁷ Step by step ČR, o. p. s.

V roce 2011 byla knižně vydána studie advokátky JUDr. Kláry Samkové, Romská otázka, která reagovala na aktuálně vyhocené problémy pramenící ze soužití romské menšiny a majoritní společnosti. Cílem této knižní studie je nahlédnout na problematiku Romů z psychologického pohledu.⁸

V témže roce, jako byla vydána předchozí studie, vyšla kniha PhDr. Pavla Navrátila, Ph.D. a kolektivu s Romové v české společnosti. Kniha vznikla na základě výzkumu o životě Romů z roku 2011, který řešil vzájemné vztahy mezi Romy a majoritou v podmínkách deseti měst, které byly rozděleny od těch nejméně „bezproblémových“ až po ty, kde problémy romského etnika dospěli do konfliktního stádia. Autoři publikace Romové v české společnosti se snažili na základě výše uvedeného výzkumu o podání aktuálního obrazu situace Romů v naší republice a vztahů, jaké mají občané k romské menšině a ona k nim.⁹

Samozřejmě by se našla ještě celá řada studií, výzkumů, šetření a velké množství knižních publikací, jež pojednávají o složitosti romské problematiky, ale pro účely mé diplomové práce jsem uvedla ty, které byly použity přímo při zpracování daného tématu v mé práci nebo s ním úzce souvisely.

⁸ Samková, Blinkr, 2011

⁹⁹ Navrátil a kolektiv, Portál, 2003

4. Historie Romů

Každý kmen nebo národ má svou minulost – svou historii, kterou si popisuje sám. Mají ji i Romové, ač chybí vlastní psaná historie. Nedochovaly se žádné písemné prameny. Romové si svou historii nezapisovali. Informace si předávali ústní formou, prostřednictvím bájí, pověstí a pohádek, které obsahovaly historické a mytologické prvky.

O jejich historii se dovídáme většinou odjinud, neúplně, jednostranně a zkresleně, a to od majoritní společnosti, která s nimi přišla do kontaktu. Tyto svědectví ukazují Romy většinou v negativním světle. Písemné zmínky pochází většinou jen ze soudních spisů, popravčích knih aj.

„Když praotcové dnešních Romů putovali ve 12. a 13. století Evropou, představovali se jako knížata z Malého Egypta“¹⁰

Dlouhou dobu se za pravlast Romů považoval Egypt. Dnes již s určitostí můžeme říci, že Romové pocházejí z Indie, kde patřili k chudé skupině obyvatel a žili kočovným způsobem. Proč Romové opustili svou vlast, a vydali se na západ, není jednoznačné.

„Odchod Romů z Indie je zahalen tajemstvím nejen v otázce příčin, ale i způsobu odchodu (naráz nebo postupně?) a jeho přesnějšího časového určení. K opuštění pravlasti došlo pravděpodobně někdy mezi 3.-9.(10.) stoletím n.l.“¹¹

Lingvisté se přiklání k verzi, že Romové odešli ze své vlasti jednotně – najednou, nikoliv tedy v oddělených proudech a v různých časových úsecích. Cestou do Evropy prošli Persií, Arménií a Malou Asií. Zřejmě zde i nějakou dobu zdržovali, jelikož romské dialekty jsou v těchto zemích obsáhlé, což dokládají i lingvisté.

Nejstarším dokladem o přítomnosti Romů na našem se považuje zmínka v Dalimilově kronice - „O Kartasiech pohanských“, sepsané počátkem 14. století.

„Leta od narození Jezu Krista milostivého

¹⁰ Mann, Fortuna, 2001, s. 5

¹¹ Horváthová, Praha, 2002, s. 9

*tisícího dvoustého čtyřicátého druhého,
kartasi chodili,
tatarští zvědové byli.*

*5. Na pět set těchto lidí šlo
a takové jich chování bylo.
Kloboučky velmi vysoké měli,
roucho krátké a tobolky nosili,
Všichni v spodcích chodili,*

*10. Holi druhé v rukou drželi.
Když pít chtěli, s břehu nakloňmo pivali,
když chleba prosili, „kartas boh“ tak mluvivali:
proto jim Kartasi říkali...“¹²*

Další zmínku o jejich přítomnosti na našem území najdeme v Popravčí knize pánů z Rožmberka, a to v 15. století, kdy loupežník označil jako svého spoluvíníka „Cikána černého, Ondřejova pacholka“.

Od poloviny 16. století se začali Romové usazovat na našem území. Lidé je zprvu přijímali pohostinně a s důvěrou. Později se však jejich postoj k Romům změnil. Pohostinnost a důvěru vystřídal období nedůvěry, které přerostlo v otevřenou represi. Začalo pronásledování a vyhánění romského obyvatelstva.

První pokus o asimilaci a usazení Romů se objevuje až za vlády Marie Terezie (1740-1780), kdy jim měla být přidělena půda, měli přijmout křesťanské jméno a příjmení a měli být nazýváni „novosedláky“ - Neubauer. V osvícenském přístupu pokračoval i syn Marie Terezie, Josef II., kdy ve svých nařízeních dával důraz na povinnou školní docházku a návštěvu kostela, vyučení mládeže a zlepšení hygienických podmínek romského obyvatelstva.¹³

¹² Dalimil: Česká kronika, vydává Jan Laichter, redakcí Václava Tille, v Praze 1920

¹³ Mann, Fortuna, 2001, s. 11

Poprvé v dějinách jejich nařízení Romy nevyháněla, ale počítala s nimi jako s obyvateli své země. Kočovným způsobem života žili dále jen olašští Romové. Ti žili do poloviny 19. století v postavení otroků v knížectví Valašsko a Moldavsko. Když bylo otroctví zrušeno, rozprchli se s koňmi a vozy po světě. Ve státech západní Evropy kočují tito Romové většinou dodnes.

V 19. století se začaly romské rodiny, které dostaly povolení, usazovat i v Čechách, a to na okrajích měst a vesnic. Většina Romů přešla na usedlý způsob života. Dostávali příležitostnou práci jako volníci. V létě pomáhali na poli, při vinobraní, pásli dobytek, lámali kámen a roztloukali ho na drobné kousky /šterk/, který používali při budování cest. Mnoho Romů však stále kočovalo, což se snažil upravit Zákon o potulných cikánech z roku 1927. Měl se týkat jen Romů, kteří kočovali, ale byli diskriminováni všichni Romové. Byly vydávány tzv. Cikánské legitimace, a to často jen z důvodu tmavé pigmentace osoby.¹⁴

*„Nejsmutnější kapitolou novodobých dějin Romů je období druhé světové války. Podle rasistických zákonů nacistického Německa byly některé skupiny lidí považovány za méněcenné, a neměly proto právo na život v lidské společnosti: patřili sem Židové, černoši a Romové“.*¹⁵

V letech 1939-1945 došlo k vyhlazení původních moravských a Českých Romů. Vznikaly pracovní tábory - „cikánské tábory“, z kterých byly celé romské rodiny deportovány do koncentračních táborů. Některé zdroje udávají počty okolo 20000 Romů a Sintů. Na naše území se vrátilo jen asi 583 romských vězňů. Naše území tak bylo v podstatě bez Romů. Po skončení druhé světové války nastalo významné přesídlování Romů ze Slovenska do českých zemí, kde nacházeli nejen práci, ale i možnost bydlet lépe než v romských osadách. Během této doby přesídlilo více než 15000 Romů.

Státní orgány v poválečném období odmítly k Romům přistupovat jako ke zvláštní národnosti. Nesměli zakládat mládežnické a sportovní kluby, folklorní soubory, ve školách

¹⁴ Horváthová, Praha, 2002

¹⁵ Mann, Fortuna, 2001, s. 13

nesměli zpívat romské písně a nesměly vycházet romské knihy a časopisy. Nepoužívalo se ani označení Romové nebo Cikáni, ale „občané cikánského původu“.

Přesto se mnohým Romům podařilo vymanit se ze zaostalého způsobu života, získat odbornou kvalifikaci a vyřešit svůj bytový problém. Mnozí z nich si začali hledat své místo ve společnosti.

Za druhou vlnu migrace Romů do českých zemí můžeme považovat 50. léta. Tehdy Romové odcházeli – často v důsledku organizovaných náborů – do průmyslových center severozápadních Čech.

Romové někdy desetiletí usilovali o to, aby byli uznáni za příslušníky národnostní menšiny stejně tak jako Maďaři, Rusíni nebo Němci. V roce 1948 se pokusili o založení kulturně-společenské organizace „Sdružení slovenských cikánů“. Spolek však nebyl povolen.

V roce 1969 vznikl český a také slovenský „Svaz cikánů-Romů“, ale státní a stranické orgány oba svazy v roce 1973 zrušily.

Významným mezníkem romských dějin se stal rok 1989. Krátce po listopadových událostech vznikla politická strana „Romská občanská iniciativa a po ní i další kulturní svazy. V roce 1990 byli z řad Romů poprvé zvoleni poslanci. Začali pracovat na tak významných místech, jakými jsou úřady vlády České i Slovenské republiky nebo ministerstva kultury a školství.

Dne 9. 4.1991 přijala vláda Slovenské republiky dokument „Zásady přístupu k Romům“, který zrovnoprávnil Romy s ostatními příslušníky národnostních menšin na Slovensku. Při sčítání lidu v roce 1991 dostali Romové po šedesáti letech opět možnost přihlásit se k romské národnosti. Ve volbách do městských a obecních zastupitelstev bylo na Slovensku zvoleno 56 Romů za poslance a 6 za starosty obcí.

V roce 1998 zahájila v České republice svou činnost „Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity“, ve které mají Romové své zastoupení. Na okresních úřadech pracují ve funkci poradců pro romské záležitosti. Vychází též romské časopisy a

noviny (Romano kurko – Romský týden, Romano hangos – Romský hlas, Amaro gendalos - Naše zrcadlo) a dětský časopis Kereka – Kruh.

Romům jsou určeny v televizi a rozhlasu pravidelné relace. V Brně vzniklo v roce 1991 „Muzeum romské kultury“, které připravilo zajímavých výstav o životě a umění Romů. Rovněž na Slovensku vychází noviny a časopisy pro Romy a také jsou zde pravidelné relace v televizi a rozhlasu.

Od školního roku 1991/1992 je možné studovat romanistiku jako samostatný obor na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. A od školního roku 1998/1999 vznikla v Kolíně nestátní „Romská střední škola sociální“, kterou navštěvují studenti v denní i dálkové formě. Učitelé v České republice se sdružili v „Hnutí spolupracujících škol R“, které má sídlo v Ústí nad Labem.

Mezi Romy můžeme najít nejen vynikající hudebníky, ale i významné představitele jiných oblastí kultury a lidské činnosti.

Dnes žije ve světě odhadem asi 10 milionů Romů, z toho v Evropě asi 5-6 milionů. Nejvíce Romů najdeme ve střední a jihovýchodní Evropě.¹⁶

*„Dějiny Romů, jsou dějinami vzájemných vztahů s ostatním, většinovým obyvatelstvem. Střídají se v nich období klidného soužití s obdobími ponižování, pronásledování a dokonce vyvražďování Romů“.*¹⁷

*„Narodili jsme se v jedné zemi, máme společnou vlast a záleží na nás všech, jaké bude naše soužití“.*¹⁸

¹⁶ Mann, Fortuna, 2001, Horváthová, Praha, 2002

¹⁷ Mann, Fortuna, 2001, s. 46

¹⁸ Mann, Fortuna, 2001, s. 46

5. Charakteristika Romů

Veškeré skupiny romského obyvatelstva Evropy a také dalších částí světa spojuje jejich teritoriální původ. Tento původ je odlišuje od ostatních obyvatel zvláště charakteristickými znaky antropologickými, ale také zvláštním způsobem zařízením společenství.

5.1 Kdo je Rom?

a) Romem je ten, kdo se hlásí k romství

Romem je občan České republiky, který se deklarativně přihlásí k romské národnosti a je teoreticky nepodstatné k jaké etnické skupině občan přísluší.

Jde o individuální národnostní cítění jednotlivce a o projev svobodné vůle jednotlivce.

K romské národnosti se hlásí také lidé, kteří nemají charakteristické, antropologické a etnické znaky Romů, ale kteří měli například romské předky.

b) Romem je ten, kdo žije jako Rom

Občané naší republiky, kteří patří k romské etnické skupině žijící u nás, převážně nemají potřebu deklarovat své romství přihlášením se k romské národnosti při sčítání lidu. Udržují však romskou kulturu a z generace na generaci si předávají mateřský jazyk a své tradice.

c) Romem je ten, kdo vypadá jako Rom

Vzhledem k tomu, jak docházelo a dochází k migraci obyvatelstva, a to nejen v rámci Evropy, přestane být vzhled Romů nápadný. Nestává se však často, že by byli Romové zaměněni s jinou národností např. Turky, Araby nebo Španěly.

Romové jsou nápadní svou tmavou pletí a pyknickou postavou. Obecně lze říci, že většina romského obyvatelstva trpí obezitou. Otázkou je, zda jde o genetickou dispozici nebo je jejich obezita podmíněna sociálními a zejména stravovacími vzorci chování.¹⁹

¹⁹ Samková, Blinkr, 2011, s. 34-35

5.2 Dělení Romů²⁰

„Aňi o pandž angušta nene jekh.

*Ani pět prstů jedné ruky nejsou stejné“.*²¹

Romské přísloví

Romy můžeme obecně rozdělit podle několika různých hledisek. Obecně existují tři způsoby dělení:

1. Dělení vnitřní – romské, to znamená, jak Romové rozdělují sami sebe

- a) před rokem 1959 na kočovné, polokočovné, usedlé
- b) podle profesí (hudebníci, kováři atd.)
- c) městské x venkovské
- d) respektování či nerespektování různých tradic a pravidel (čistí Romové x nečistí Romové)
- e) podle bohatství (chudí x bohatí)

2. Dělení vnější – neromské, to znamená, jak Romy rozděluje společnost

- a) nejrozšířenější hledisko je dle jejich začlenění do společnosti (slušné x neslušné)
- b) podle vzhledu (světlí Romové x tmaví Romové)

3. Dělení odborné – podle hlediska jazykově-etnického

- a) romština v pravém slova smyslu
 - a1) skupina balkánsko-karpatsko-baltská
 - a2) skupina gurbetsko-cerharská
 - a3) skupina kalderašsko-lovarská
- b) skupina sinto-manušských dialektů
- c) lokální dialekty jiných jazyků

²⁰ Romové v České republice

²¹ Romové v České republice, Tradiční život Romů, Dělení Romů

5.3 Romská rodina

„Oda, dženo mardo, so ačhiła čoro, oda mek goreder, so hino korkoro“

Zle je tomu, kdo je chudý, ještě hůře tomu, kdo je sám“²²

Pro Romy znamená rodina téměř vše. Rodina měla svůj význam z hlediska obživy a vzdělávání. Nejdůležitější v rodině jsou děti, proto jsou romské rodiny početnější než rodiny majoritní společnosti. Není výjimkou, že rodina má i sedm a více dětí, ale průměrný počet se pohybuje okolo pěti.

„Pokud nejsou děti, není štěstí“²³

V romské rodině má hlavní slovo otec. Všichni ho musí ctít, respektovat a poslouchat. Jeho hlavním úkolem je vydělávat peníze a zabezpečit tak svou rodinu.

Zvláštní postavení zaujímá v rodině matka. Projevují a cítí k ní velkou úctu a lásku. Což je dokládáno i v mnoha písních či příslovích.

„Te merel dad, rovel o vodi, te merel daj, rovel o jilo“

„Když zemře otec, pláče duše, když zemře matka, pláče srdce“²⁴

Pro romské matky je nejdůležitější, aby jejich děti byly zdravé, šťastné a spokojené. Velkou pozornost zasluhují prvorozené děti, protože později pomáhají s mladšími sourozenci.

V dnešní době je vidět že to, co platilo v romské rodině dříve, že otec se staral o to, aby zabezpečil svojí rodinu, pozbývá platnosti. Dnes mnohé rodiny spoléhají na pomoc státu a žijí často jen ze sociálních dávek. Otec často nepracuje a většina starostí o rodinu a

²² Mann, Fortuna, 2001, s. 30

²³ Mann, Fortuna, 2001, s. 30

²⁴ Mann, Fortuna, 2001, s. 30

děti je hlavně na matce. Přitom jsou sociální dávky často zneužívány pro jiné účely než k zajištění a zabezpečení rodiny alespoň nejnnutnějšími věcmi.

6. Současná romská populace a její problémy

Hlavní problémy současné romské populace představují nezaměstnanost, nízké vzdělání, bydlení, neplacení nájemného, zneužívání sociálních dávek, zdravotní problémy a vzdělávání dětí ve školách a jejich další začlenění do společnosti.

Vzhledem k tématu méj diplomové práce bych se na některé problémy zaměřila jen okrajově a hlouběji rozebrala problémy, jež jsou blíže mému tématu.

6.1 Nezaměstnanost

Zjistit míru nezaměstnanosti u romské populace je problematické. Většina Romů se neneviduje na Úřadech práce. Lze tedy jen odhadnout, jaký počet z nich je nezaměstnaný.

Odhady činí zhruba 70% míry nezaměstnanosti u této menšiny, což může být způsobeno též tím, že se snaží dosáhnout na podporu v nezaměstnanosti a v návaznosti na to i na příslušné sociální dávky. Zhruba $\frac{3}{4}$ Romů jsou bez zaměstnání déle než rok, až 30% jich nepracuje déle než čtyři roky. Rekvalifikaci podstoupilo zhruba jen 12% Romů do 55 let.²⁵

Hlavním důvodem vysoké nezaměstnanosti, ať už registrované nebo neregistrované, je velmi nízká úroveň vzdělání této menšiny. Dále můžeme říci, že obecně v této menšině panuje velmi špatná pracovní morálka, sebekázeň a disciplína. Časté jsou i žádosti o předčasný důchod či dlouhotrvající nemoci. Také u nás převládá obecná neochota zaměstnavatelů zaměstnávat romské jedince, právě pro jejich neochotu dodržovat všeobecné pracovní návyky. Nežádá se zaměstnavatelé setkávají i s kriminalitou, zvláště krádežemi na pracovišti atd.

Romové často využívají sezónních prací a příležitostných výdělků.

K důsledkům nezaměstnanosti Romů patří hlavně to, že se stávají zátěží pro společnost a snižuje se životní úroveň rodiny, jež v důsledku nedostatku peněz je odkázána na sociální dávky, není schopna platit nájem a poplatky související s bydlením. S tímto souvisí demoralizace rodiny, nárůst agresivity a kriminality, což se pojí s posilováním předsudků vůči

²⁵ Český statistický úřad

Tabulka 1: Nezaměstnanost v Plzeňském kraji v letech 2011-2013 v %²⁶

	2011	2012	2013
Míra registrované nezaměstnanosti celkem k 31.12.	5,75%	5,94%	6,26%
Neumístění uchazeči o zaměstnání celkem k 31.12.	23 308	23 724	25 709
Volná pracovní místa	2 603	2 395	2 575
v tom se vzděláním			
Základní a bez vzdělání	6 949	6 908	7 609
Střední bez maturity	694	422	383
Vyučení	9 046	9 711	10 340
Vyučení s maturitou	1 003	729	663
Úplné střední odborné a všeobecné s maturitou	4 256	4 557	5 186
Vyšší a vysokoškolské	1 360	1 397	1 528

Tabulka 2: Míra nezaměstnanosti Romů podle vzdělání v %²⁷

	Neúplné základní a bez vzdělání	Základní	Neúplné střední	Střední a vyšší	Celkem
Česká republika	75.7	55.6	33.8	10.3	46.3

Tabulka 3: Srovnání nezaměstnanosti u romských a neromských obyvatel v %²⁸

	romská minorita			majorita		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
zaměstnaní	44,3	19,1	32,3	63,7	50,3	56,8
nezaměstnaní	30,0	23,2	26,6	7,4	6,0	6,7
ekonomicky neaktivní	2,6	36,7	19,8	8,8	17,9	13,6
důchodci	11,8	14,2	13,1	19,0	24,9	21,9
neodpovědělí	11,3	6,8	8,2	1,1	1,2	1,1
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

²⁶ Český statistický úřad²⁷ Český statistický úřad – vlastní zpracování²⁸ Výzkum internetnických vztahů, 2002

6.2 Sociální podpora

V předchozí kapitole jsem nastínila problém nezaměstnanosti v romské společnosti. S tímto problémem úzce souvisí i sociální problémy romských rodin. Hlavním problémem je u romské menšiny nedostatek financí, s nimiž se každá rodina vyrovnává jiným přístupem.

Příjmy romských rodin jsou často pod úrovní životního minima. Životním minimem má člověk jen překlenout nepříznivou životní situaci. Schodek, který dorovnává životní minimum, je tvořen dávkami sociální péče a financuje je stát. Tato sociální podpora by měla být krátkodobá, např. než je nalezeno nové zaměstnání. Není počítáno s tím, že by tato doba měla trvat několik let nebo být dokonce permanentní, což se právě vyskytuje ve většině případů romského obyvatelstva. Pro Romy je lepší být evidovaný na Úřadech práce a pobírat sociální dávky, zvláště proto, že rozdíl mezi vydělanými finančními prostředky a sociální podporou je mizivý.

K zamyšlení je přístup samotných Romů a majority k otázce sociální podpory. V médiích se často zmiňuje, jak Romové znají svá práva a moc dobře vědí, na co a v jaké výši mají od státu nárok. Při mé praxi, kdy jsem navštívila několik plzeňských romských rodin, jsem zjistila, že některé rodiny vůbec netuší kam se obrátit s příslušnými sociálními problémy. Jednalo se například o triviální řešení opravy toalety a následného vyúčtování s majitelem bytu. Na druhou stranu někteří Romové neváhají za účelem získání sociálních dávek využít své děti, smlouvat a křičet. Stejně tak jsou schopni využít všech dostupných institucí a neváhají se obrátit i na ty nejvyšší.

6.3 Vzdělání

Vzdělání řadíme mezi základní lidská práva. Všichni lidé mají právo se vzdělávat.

„Zásada rovného přístupu ke vzdělání pro občany ČR a občany členský států EU bez jakékoliv diskriminace. (mají stejná práva a povinnosti).

- *Zásada úcty, respektu, solidarity, důstojnosti a názorové snášenlivosti účastníků vzdělávání. (mezi sebou a mezi učiteli a žáky).*
- *Zásada volného šíření poznatků, které vyplývají ze současného poznání (pochopení) světa. (není zakázáno o něčem mluvit). Mimo politické a náboženské agitace.*
- *Zásada zdokonalování vzdělávání na základě vědy a výzkumu a používání účinných moderních pedagogických metod.*
- *Zásada bezplatného přístupu k základnímu a středoškolskému vzdělání pro občany ČR a občany členských států EU v případě, že zřizovatelem je stát, kraj nebo obec.*
- *Zásada hodnocení výsledků vzdělávání vzhledem k dosaženým cílům vzdělávání, které jsou stanoveny školským zákonem a vzdělávacími programy. (co všechno se má za určité období naučit).*
- *Zásada možnosti vzdělávání se po dobu celého života (univerzity 3. věku)“.*²⁹

U romského obyvatelstva patří otázka vzdělávání k jednomu z největších problémů. Romové od začátku své existence nebyli zvyklí se vzdělávat, tak jak je to zvykem u majority. Romští rodiče neposílali své děti do mateřských školek a základních škol. Již Marie Terezie a její syn Josef II. se snažili vštípit Romům důležitost vzdělání nařízeními o povinné školní docházce. Přesto je u romského obyvatelstva úroveň vzdělanosti velmi získat dobré zaměstnání a zajistit tak finanční stabilitu rodiny.

²⁹ Wikipedie, Školství

6.3.2 Romské dítě v předškolním a základním vzdělávání

Ve výchově majoritních a romských dětí jsou značné rozdíly, které vyplývají na povrch zejména při začátku školní docházky.

Většina romských dětí nenavštěvuje předškolní třídy. Jejich výchova a příprava na povinnou školní docházku probíhá doma v rodině. Z toho plyne následná nepřipravenost dítěte pro začátek školní docházky. Tento rozdíl oproti majoritní společnosti je jedním z hlavních problémů v začlenění romských dětí do českého systému školství.

Je třeba si uvědomit, že škola je často první místo, kde se často konfliktně střetne kolektivistický a individualistický způsob uvažování. Postoje matek majoritních dětí a matek romských dětí jsou velmi odlišné. Majoritní rodič se orientují na výkon dítěte ve škole, na to, co jejich dítěti jde dobře a kde je naopak třeba mu pomoci. Kladou důraz na školní přípravu. Oproti tomu romské matky kladou důraz na to, aby se jejich děti cítily ve škole dobře. Zajímají se o to, jak učitelé reagují na jejich děti i na ně samotné. Výkon dítěte pro ně není prioritní záležitostí.

Romské matky vnímají osobu učitele tak, že má určitou moc a vliv na jejich děti. Což vnímají negativně. Matky majoritních dětí toto považují za samozřejmé.³⁰

*„Škola představuje instituci, která přirozeně počítá s postojem, že děti jsou vychovávány podle představ dospělých – dospělí vědí, co je pro děti dobré a na základě toho, je vychovávají. Děti, které vyrůstají v atmosféře jasných pravidel a výchovných strategií, tento koncept chápou a chápou i výchovné prostředky“.*³¹

Rodiče neromských dětí chápou postoje učitelů a souhlasí s ním a jejich děti toto akceptují. Jejich postoj by se dal vyjádřit větou: *„Do školy chodit musíš, i když je to nepříjemné, aby ses něčemu naučil“.*³²

Romské děti žijí a vyrůstají v zcela jiném a odlišném prostředí než děti neromské. V romských rodinách jsou děti důležitou součástí kolektivu a učí se tím, co vidí a

³⁰ Navrátil a kolektiv, Portál, 2003, s. 126-129

³¹ Navrátil a kolektiv, Portál, 2003, s. 126

³² Navrátil a kolektiv, Portál, 2003, s. 126

napodobuje starší. Přesto si je vědomo jaké chování je pro jeho věk vhodné. Přesto rodiče přizpůsobují vše svým dětem a za prioritní považují to, aby dítě bylo šťastné a spokojené, a to jak doma, tak i ve škole. „ Proto se může stát, že důvodem, proč dítě nepřejde do školy, je skutečnost, že rodiče nemají peníze na svačtinu: Než aby se cítil mezi spolužáky špatně, protože nemá svačtinu, ať tam dnes ani nechodí.“³³

Hlavní problémy, se kterými se dítě začne brzy po příchodu do školy potýkat:³⁴

- 1) nedostatečná domácí příprava (čas a prostor doma)
- 2) neochota rodičů zajistit základní školní pomůcky
- 3) důležitější je práce doma (péče o sourozence) než se připravovat do školy
- 4) absence návyku na pevný denní režim, přísný řád a aktivity vyžadující dlouhodobé soustředění
- 5) absence schopnosti se samostatně rozhodovat a zodpovídat sám za sebe
- 6) není rozvinutá jemná motorika, chybí znalost kreslení a psaní
- 7) absence znalosti pojmů, které nejsou potřeba v praktickém životě a které děti získávají z knih a encyklopedií
- 8) jazyková bariéra i u dětí, které již nemluví romsky, ale stále užívají etnolekt češtiny³⁵

Z výše uvedeného textu je patrné, že je třeba se zamyslet nad otázkou školní zralosti nejen podle majoritní společnosti, ale i z pohledu romské menšiny.

Jednou z možností, jak se snažit o správné začlenění romských dětí do školní docházky a pomoci jim zvládnout nástup základního vzdělávání, jsou speciální přípravné třídy.

³³ Navrátil a kolektiv, Portál, 2003, s. 126-127

³⁴ Pontis Šumperk, o. p. s.

³⁵ Romský etnolekt češtiny je jednoduše řečeno neukončený proces jazykové směny směrem od romštiny k češtině (<http://majinato.cz>)

6.3.2 Speciální přípravné třídy³⁶

„Velké procento romských dětí je dodnes vzděláváno ve zvláštních školách, které jsou přitom určeny pouze dětem „s takovými rozumovými nedostatky, pro které se nemohou s úspěchem vzdělávat v základní škole, ani ve speciální škole.“³⁷

Romské děti však pochází „jen“ ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, které jim „brzdí“ možnost vzdělávat se spolu s ostatními majoritními dětmi v běžných základních školách. Je třeba hledat takové přístupy a možnosti, které mohou pomoci romským dětem tuto bariéru překonat.

Jednou z možností pro romské děti jsou speciální přípravné třídy. Tyto třídy vznikly za podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a jsou určené pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí.

Děti se v těchto třídách připravují na bezproblémové začlenění do vzdělávacího procesu základní školy. Cílem je naučit děti běžným návykům, které mají děti majoritní společnosti a předcházet tak případným neúspěchům na začátku školní docházky a i v dalším procesu vzdělávání, stejně tak i v běžném životě.

Pedagogové zde uplatňují nejrůznější výchovné a vzdělávací prostředky. Jedná se o organizovanou činnost v nejrůznějších formách (rozhovory, hry, vycházky, hudební a výtvarné činnosti). Můžeme říci, že se jedná o výuku podobnou té školní.

Velký důraz je kladen na rozvoj jazyka, komunikace, matematických základů a rozvoj poznávání. Zanedbávány nejsou ani praktické dovednosti (výtvarná, hudební a tělesná výchova).

*„V roce 2003 byl Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy z podnětu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy proveden **Monitoring efektivity přípravných ročníků**“.*

Monitoring využil jak kvantitativních, tak kvalitativních metod šetření. Dotazníky pro kvantitativní šetření byly zaslány do všech 103 škol (11 mateřských škol, 65 základních

³⁶ SOCIOKLUB, Romská studia

³⁷ Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol

škol a 27 zvláštních škol), ve kterých byly přípravné ročníky zřízeny. Kvalitativní šetření bylo provedeno jednak analýzou třídních výkazů ve čtyřech základních školách a řízenými rozhovory s odpovědným zástupcem a učitelem přípravného ročníku vždy ve třech až čtyřech školách ze tří regionů.

Efektivita přípravných ročníků byla šetřena za čtyři školní roky – 1999/2000, 2000/2001, 2001/2002 a 2002/2003. V těchto letech navštěvovalo přípravné ročníky při základních školách celkem 1 993 žáků, ze kterých postoupilo do prvního ročníku základní školy 1 779 žáků, zatímco jen 64 žáků postoupilo do prvního ročníku zvláštní školy (zbývajících žáci pokračovali dále druhý rok v přípravném ročníku). Do přípravných ročníků při zvláštních školách chodilo ve sledovaných letech 1 315 dětí, z nich postoupilo do prvního ročníku základní školy 645 dětí a do prvního ročníku zvláštní školy 251 dětí, ostatní pokračovaly v přípravné třídě. Do přípravných ročníků při mateřských školách chodilo ve sledovaných letech 360 dětí, z nich postoupilo do prvního ročníku základní školy 329 a do prvního ročníku zvláštní školy 10 dětí. Považujeme-li za úspěch to, že děti po přípravné třídě pokračují v první třídě základní školy, pak můžeme shrnout, že přípravné třídy při základních školách byly úspěšné v 89%, přípravné třídy při zvláštních školách byly úspěšné jen v 49% a přípravné třídy při mateřských školách v 92%. Úspěšnost mateřských škol možno připsat tomu, že učitelky mateřských škol jsou nejlépe připraveny na práci s dětmi této věkové kategorie (ale je třeba vzít v úvahu, že počet dětí byl malý). Neúspěšnost zvláštních škol pak jistě souvisí i s tím, že rodiče projevíli přání, aby dítě navštěvovalo nadále školu, kde si již zvyklo. Závěry Monitoringu efektivity přípravných ročníků jsou jednoznačné:

- romské děti mají specifické problémy ve škole
- přípravné ročníky jsou efektivní
- absolventům přípravných ročníků se ve škole daří lépe
- zřízení přípravných ročníků při zvláštních školách je nevhodné
- přípravné ročníky nejsou zřizovány v dostatečném množství.³⁸

³⁸ Zpráva o projektu Monitoringu efektivity přípravných ročníků, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2003.

Význam speciálních přípravných tříd hodnotím jako velkým přínosem pro romské děti i jejich rodiče. Je třeba vytrvat a snažit se zvyšovat počet těchto speciálních přípravných tříd.

6.3.3 Asistent pedagoga – romští pedagogičtí asistenti³⁹

Další možností při podpoře v překonávání bariér romských dětí v systému školství je tzv. Asistent pedagoga, nebo-li romský pedagogický asistent.

Zřizování funkce asistenta pedagoga se řídí zákonem č. 500/2004 Sb., správního řádu. Souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga vydává příslušný krajský úřad na základě žádosti ředitele školy, a to dle výše jmenovaného zákona. Finanční prostředky pro tuto funkci jsou hrazeny krajem.

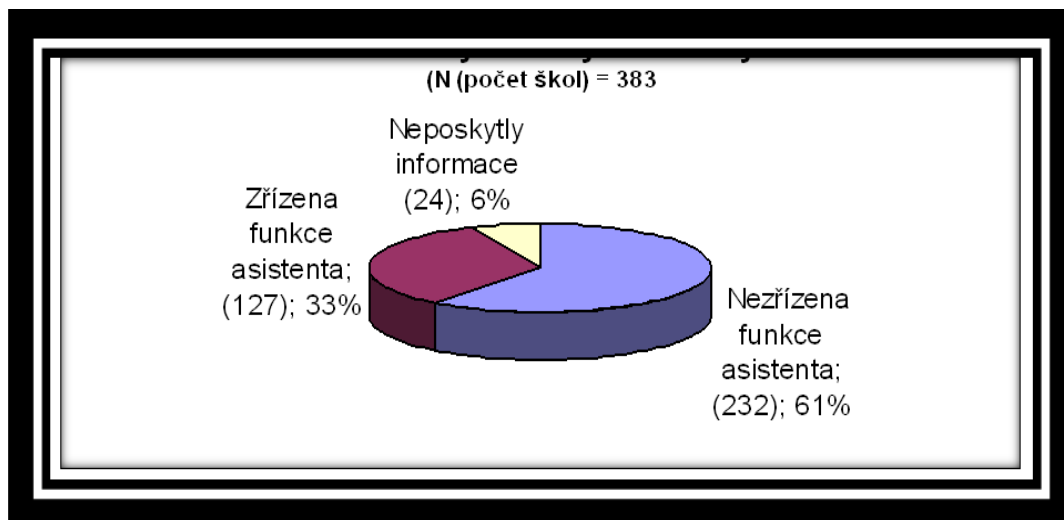
Na našich školách v celé České republice působí více než 350 romských asistentů pedagoga. Předností takového pedagoga je, ovládá-li romský jazyk, což zlepšuje vztah mezi jeho „svěřencem“, školou i rodinou.

Tito asistenti pomáhají romským dětem při začleňování do kolektivu, a to hned v několika oblastech – vzdělávací, sociální a kulturní. Respektují sociokulturní odlišnosti s ohledem na rodinu žáka a mohou též v případě nutnosti rodinu navštívit. Asistent pomáhá svému „svěřenci“ při hodinách osobním přístupem, tolerancí a podporou jejich individuality. Mohou také vést zájmové kroužky (zájmovým aktivitám romských dětí se budu podrobněji věnovat v praktické části své diplomové práce)

Asistenti také často pomáhají překonávat bariéry mezi rodiči, žákem a školou.

³⁹ Správní řád, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Graf 4: Míra využívání funkce asistenta pedagoga základních a speciálních školách, kam dochází žáci ze sociálně vyloučených romských lokalit⁴⁰

⁴⁰ GAC spol. s.r.o.

6.4 Bydlení

„Poznání tradičního způsobu bydlení Romů má velký význam pro pochopení specifického přístupu Romů k bydlení jako součásti jejich životního stylu.“⁴¹

V minulých letech si Romové, vlivem kočovného způsobu života, stavěli stany nebo obývaly vozy, které sloužily zároveň k dopravě. Vozy časem nahradily maringotky. Při setrvání delší doby na jednom místě stavěli Romové tzv. zemnice nebo chatrče, a to na okrajích měst nebo vesnic.

V současné době Romové bydlí v panelových, činžovních nebo pavlačových domech. Jen velmi málo Romů obývá dům.

Problematika bydlení patří u romské menšiny k vysoce prioritním. Velká většina romského obyvatelstva se potýká s nedostatkem finančních prostředků, které jsou důsledkem nezaměstnanosti a nemožnosti uplatnit se na trhu práce a toto je znevýhodňuje v přístupu bydlení.

Dalším problémem je samotný přístup Romů k povinnostem, jež úzce souvisí s bydlením – placení nájemného, elektřiny, plynu. S tím souvisí další problém, a to koncentrace sociálně slabých rodin v určitých částech měst a k vytváření kolonií, enkláv a ghett, což vede k prohloubení desintegrace romského obyvatelstva.

Tabulka 4: Srovnání etnických enkláv a ghett⁴²

ETNICKÉ ENKLÁVY	GHETTA/SLUMY
městské čtvrtě či oblasti obývané převážně jednou etnickou skupinou	městské čtvrtě či oblasti města obývané převážně chudými
dobrovolné bydlení ve čtvrti	nedobrovolné bydlení ve čtvrtina
úplná komunita	neúplná komunitami
sdílená etnicita	-
silný pocit komunity a sounáležitosti	-
různost společenských tříd	třídní a rasová homogenita
zřetelně definované fyzické hranice	-

⁴¹ Socioklub, Praha, 2000, s. 8

⁴² SOCIOKLUB, Romská studia

Problematika bydlení týkající se Romů se vyznačuje následujícími charakteristikami:⁴³

- 1) koncentrace romských obyvatel v nevyhovujícím starém bytovém fondu v majetku státu
- 2) segregáční praktiky obcí
- 3) nucená (samo)segregace, nemožnost si pronajmout byt v jiné lokalitě z důvodů častých rasových předsudků nájemců
- 4) vznik ghett/enkláv
- 5) nelegální obsazování bytů, bydlení v bytech bez nájemní smlouvy – nemožnost získat příspěvek na bydlení, promítnutí do dávky životního minima, na kterou má obyvatel nárok
- 6) v příspěvku na bydlení se nepočítá s doplatky na zálohách, při ročním zúčtování, což mnohdy vyvolá následky jako jsou dluhy na nájemném, vystěhování, nucené přestěhování do holobytů a izolaci od společnosti
- 7) zneužívání majitelů domů a bytů neschopnosti části romské komunity orientovat se v úředních postupech a tendence přistoupit na nabídku, která se jim zdá situačně přínosná, nicméně z dlouhodobější perspektivy je zcela nevýhodná, a navíc někdy dokonce na pomezí nelegálního postupu

V České republice rozlišujeme dvojí typ prostorového vyloučení. Prvním typem jsou lokality, kdy hned na první pohled vidíme, že se jedná o prostorovou segregaci a jež najdeme mimo ostatní bytovou zástavbu (za městem, vesnicí, v průmyslové zóně, samostatné čtvrti atd.). S tímto typem se v Plzni můžeme setkat v lokalitě Jateční/Duchcovská.

Tato lokalita spadá pod Úřad městského obvodu Plzeň 4. V pavlačovém domě na Jateční třídě se nachází 94 bytových jednotek a trvale je zde hlášeno 150 lidí. Romové zde tvoří převážnou část obyvatel, a to zhruba 70%. Počet lidí bez zaměstnání zde činí 95%. V Duchcovské ulici je trvale hlášeno 42 osob z toho 13 osob žije v tzv. holobytech.

Druhým typem jsou lokality, jež jsou součástí ostatní bytové zástavby. Jedná se o vybrané domy, kam město stěhuje „problémové nájemníky“. Tomuto typu odpovídají v

⁴³ Navrátil a kolektiv, Portál, 2003, s. 70

Plzni lokality Plachého ulice č. 42, 44, 46, 48, Resslerova 13 a vchody v městské části Vinic v ulici Strážnická č. 1 a 12.

Činžovní dům v Resslerově ulici spadá pod Úřad městského obvodu Plzeň 3. Nachází se zde 34 bytových jednotek a trvale zde bylo hlášeno 107 osob. Nezaměstnanost obyvatel se pohybovala zhruba kolem 90%. Dnes je tento dům zcela vybydlený a město přesunulo „problémové nájemníky“ do lokality Plachého ulice, nazývané „Plac“.

Jde o starší činžovní bytovou výstavbu se čtyřmi vchody, která spadá pod Úřad městského obvodu Plzeň 3. Nachází se zde 49 bytových jednotek a počet obyvatel činí 112. Nezaměstnaných je tu něco mezi 60-70% obyvatel. Odhadovaný podíl romských obyvatel činí 90%.

Další lokalitou je městská část Vinice, tedy přesněji řečeno dva vchody v ulici Strážnická č. 1 a 12. Ulice spadá pod správu Úřadu městského obvodu Plzeň 1. Počet bytových jednotek je 16 a žije zde zhruba 60 osob. Nezaměstnanost u těchto osob dosahuje 90%.

K dalším problémovým lokalitám patří ještě např. ulice Železniční 36, Nádražní a Plynární.⁴⁴

Z výše uvedených informací o lokalitách, kde se soustřeďuje sociálně vyloučené obyvatelstvo, můžeme dovodit, že největším problémem, který zde hraje hlavní roli, je nezaměstnanost a nezaměstnavatelnost romského obyvatelstva.

⁴⁴ Člověk v tísni, o. p. s.

6.5 Sociální a kulturní handicap (sociokulturní handicap)

Handicap je výraz používaný ve více významech. Obvykle má podobu nevýhody. Světová zdravotnická organizace tento pojem definuje tak, že se jedná o znevýhodnění jedince, které zamezuje nebo omezuje výkon jeho přirozené vůle. Další, velmi výstižná, je definice handicapu dle Vágnerové:

*„ Handicap představuje odchylku od normy, která je tak velká, že se stává nepřijatelnou, a proto přináší znevýhodnění. Má své sociální důsledky, může svého nositele více či méně stigmatizovat“.*⁴⁵

Nic nemá takový význam, jako prostředí, do něhož se lidé rodí a v němž vyrůstají.

Téměř každému člověku je známo, že proces výchovy a vzdělávání se odehrává za specifických podmínek uskutečňujících se v konkrétním rodinném prostředí. Přístup rodičů k výchově a jejich vztah ke škole je z převážné části ovlivněn sociokulturním zázemím, v němž byli v průběhu svého života vychováváni, objemem kulturního, sociálního a ekonomického kapitálu a také hodnotami jejich rodičů.⁴⁶

O tom, zda se jedná o sociokulturní handicap, rozhoduje aktuální společenská norma. Vyplývá z odlišnosti sociální příslušnosti a omezením v oblasti zkušeností. Jedná se o nedostatky nebo odlišnosti dané působením jiných sociokulturních vlivů a odlišné socializace. Hlavní problémy sociokulturní odlišnosti se ukazují hlavně při adaptaci a integraci v prostředí majoritní školy.

Patří k nim:

- 1) odlišná komunikace (verbální, neverbální)
- 2) odlišné zkušenosti
- 3) odlišný styl života
- 4) odlišné hodnoty a normy chování
- 5) odlišná výchova v rodině

⁴⁵ Vágnerová, Portál, 2004, s. 650

⁴⁶ Katrňák, Brno, 2005

Sociokulturní handicap se vyskytuje zejména u příslušníků menšin. Cílem majoritní společnosti je přizpůsobení se menšin tomu, co je společností chápáno jako norma

7. Organizace zabývající se romskou problematikou

Romské organizace se začaly formovat až po roce 1989. Je třeba si hned na začátku ujasnit rozdíl mezi romskou a proromskou organizací.

Romské organizace mají ve svém vedení převážnou část Romů. Jejich zaměřením je rozvoj romské kultury a folklóru.

Naproti tomu proromské organizace, v jejichž vedení převažují "neromové", se zaměřují na oblasti, které jsou pro romskou menšinu problematické (vzdělávání, zvyšování kvalifikace, pomoc při jednání s úřady a ochrana lidských práv).

V České republice najdeme řadu jak romských, tak i proromských organizací, jež se zabývají pomocí a podporou těch, kteří se ocitnou v nepříznivé sociální situaci. Každá z organizací má svoje oblasti působení, na které je zaměřena, ať už se jedná o vzdělání, nezaměstnanost nebo kulturu a trávení volného času. Ve svojí práci se zaměřím na organizace, které působí na území v Plzni.

7.1 Přehled vybraných organizací působících v Plzni a jejich rozdělení

7.1.1 Organizace, které se primárně zaměřují na romské etnikum:

Jedná se o organizace, jejichž klienty je ve většině případů romské etnikum.

1. Sdružení Romů a národnostních menšin Plzeňského kraje⁴⁷

Sdružení Romů a národnostních menšin Plzeňského kraje bylo založeno v prosinci 2004. Tato organizace byla založena a je vedena Romy. Sídlí přímo v Plzni. V současné době má 11 zaměstnanců a zhruba stovku aktivních členů. V jejím vedení stojí Štefan Tišer, známý plzeňský romský předák.

Pracovníci organizace se zabývají sociální integrací romské populace a rozvojem romského jazyka a kultury. Jejich cílem je motivovat a podporovat romskou menšinu k

⁴⁷ Romové v České republice, Organizace zabývající se romskou menšinou

vyššímu vzdělání, zaměstnanosti a vytváření vědomí odpovědnosti za vlastní sociální, kulturní a etnický rozvoj.

V rámci poskytování sociálních služeb provádí organizace monitoring, depistáž a práce v terénu. Úzce spolupracuje s úřady práce, státní správou a samosprávou. Důležitou náplní je i pořádání vzdělávacích kurzů, organizace a podpora kulturních, sportovních a volnočasových aktivit.

Tato organizace je v Plzni i v Plzeňském kraji velmi známá, přesto bych si dovolila vytknout některé body, které by mohly a možná i měly být zlepšeny.

Hodnocení organizace:

kladné:

- 1) velká organizace s velkým počtem zaměstnanců
- 2) velké rozpětí působnosti organizace
- 3) romské vedení společnosti

záporné:

- 1) nedostupnost webových stránek www.dumrk.cz
- 2) absence přehledu výročních zpráv za dobu existence organizace
- 3) absence přehledu získaných dotací

2. AMARE ČHAVE - asociace romských občanských iniciativ⁴⁸

Spolek AMARE ČHAVE vznikl 1.7.1999 v Plzni. Jeho předsedou je Ivan Koky, místopředsedou Roman Tišer a koordinátorkou je Lucie Enzmannová. Spolek se řadí k romské organizaci.

Činnost sdružení je zaměřena na snahu integrace romské populace, na rovnoprávné postavení Romů ve společnosti. Snaží se přispívat ke vzdělanosti, sociální integraci a rozvoji romské populace.

Snaží se podporovat kulturní a sportovní aktivity Romů a volno časové aktivity romských dětí. V rámci rozvíjení jejich osobnosti a jejich motivace ke vzdělání pořádají různé formy

⁴⁸ <http://www.amare.cz/>

doučování, kroužků, výměnných pobytů a dětských táborů. Podporují je tak v rozvíjení jejich talentů a zároveň je to určitou prevencí proti patologickému chování jedinců.

Spolek pomáhá také prostřednictvím terénní práce. Jedná se například o pomoc při hledání zaměstnání, při zvyšování kvalifikace a vzdělání, při řešení rasové diskriminace a samozřejmě o pomoc pro zlepšení bydlení.

Posláním spolku je snaha o snížení sociálního vyloučení lidí v akutní nepříznivé sociální situaci a integraci Romů do společnosti ve všech oblastech.

Spolek provozuje též informační, propagační a publikační aktivity.

Hodnocení organizace:

kladné:

- 1) poměrně velká organizace
- 2) činnost terénních pracovníků
- 3) velké rozpětí působnosti organizace
- 4) romské vedení

záporné:

- 1) absence přehledu výročních zpráv
- 2) absence přehledu získaných dotací
- 3) absence návodu, jak přispět této organizaci (finančně)

4. Blízký soused, z. s.⁴⁹

Organizace vznikla v 2. 11. 2010. Jejím sídlem je Plzeň, přímo v centru sociálně vyloučené lokality na Husově náměstí. Zaměstnává dva zaměstnance na plný pracovní úvazek, dále tři zaměstnance na dohody a dvacet dobrovolných pracovníků.

Blízký soused svou činnost zaměřuje na romské děti ze sociálně vyloučených lokalit. Tyto romské děti navštěvují pracovníci v azylových domech, ubytovnách ale i v ghettech. Pokud chtějí pracovníci ovlivnit romské děti, musí si nejprve získat důvěru romské rodiny. Je třeba navázat s rodinou vztah založený na důvěře a úctě. S tímto souvisí

⁴⁹ www.blizkysoused.cz, Informace podané předsedkyní organizace

veškerá činnost terénních pracovníků, která má nezastupitelný význam.

Organizace se snaží romským dětem, kterým pracovníci s láskou říkají „romátka“ představit a přiblížit hodnoty, které vyznává majoritní společnost. Velmi důležitou činností je trávení volného času. To, co považují děti majoritní populace za běžné, pro „romátka“ běžné není. Blízký soused za svou prioritu považuje zpřístupnění volnočasových aktivit pro romské děti. Umožnit jim navštěvovat zájmové kroužky a vytvořit pestrou škálu zájmových kroužků a snížit tak sociokulturní handicap „romátek“.

Romské děti mohou v rámci organizace navštěvovat různé zájmové kroužky (malování, zpěv a tanec), dostanou možnost dostat se na různé výlety, do zoo, do bazénu nebo do kostela. Dále mají romské děti možnost o prázdninách absolvovat letní tábor, kde jsou společně s dětmi z majoritní společnosti. V této souvislosti spolupracuje Blízký soused i s jinými organizacemi např. Kvítek, Pathfinder a Paprsek.

Velmi důležité je i vzdělávání romských dětí. I této stránce se organizace věnuje například tím, že nabízí doučování a přípravu do školy.

Posláním organizace je snížení sociálního handicapu romských dětí, jejichž rodiče často žijí asociálním způsobem života (drogy, gamblerství, prostituce, kriminalita) a pomoc při překonání bariér mezi romskými dětmi a dětmi majoritní populace.

Hodnocení organizace:

kladné:

- 1) velmi pěkné a přehledné webové stránky
- 2) přehledy výročních zpráv za minulá období
- 3) přehled financování
- 4) stanovy organizace
- 5) celkové zaměření na romské děti
- 6) průběžné vzdělávání pracovníků

záporné:

- 1) XXX

7.1.2 Organizace věnující se sociálně znevýhodněným občanům

Tyto organizace jsou zaměřené na všechny znevýhodněné skupiny obyvatelstva. Vzhledem k problematice romského obyvatelstva, tvoří významnou část klientů právě Romové.

1. Tady a Ted', o. p. s.⁵⁰

Organizace Tady a Ted', o. p. s. vznikla v roce 2004. Zakladatelkou a současně ředitelkou organizace je Michaela Hirtová, v současné době na mateřské dovolené. Jejím nástupcem a novým ředitelem je v současné době Miroslav Gažák. Společnost má 6 zaměstnanců, 8 terénních pracovníků a 42 dobrovolníků.

Cílem organizace je pomoc sociálně vyloučeným osobám a rodinám. Jedná se hlavně o osoby, které mají nízké vzdělání, potýkají se s dlouhodobou nezaměstnaností a ve většině případů se jedná o osoby se sociokulturním handicapem. Tyto osoby mají osvojené vzorce jednání a často nejsou schopny je překonat tak, aby to přispělo k jejich sociálnímu zlepšení a začlenění do společnosti. Toto uskutečňuje organizace tak, že pomáhá klientům navazovat na příležitosti, která majoritní společnost považuje za zcela normální a běžné. Tady a Ted' se snaží o rozvíjení komunikačních a sociálních schopností dětí zatížených sociálněkulturním handicapem. Důležitou součástí jsou též volnočasové aktivity dětí, které již zahájily povinnou školní docházku. Organizace se zaměřuje mimo dětí i na rodiče. Je důležité, aby rodiče podporovali a motivovali své děti k dalšímu vzdělávání, proto se organizace snaží o individuální přístup k rodičům, o jejich rozvoj komunikačních a sociálních dovedností, zvláště u těch, kteří pocházejí ze sociálně vyloučeného prostředí.

Splněným cílem organizace by byli klienti, kteří by na základě její podpory a pomoci, byli v budoucnu schopni samostatného plnohodnotného života s vědomím, že zodpovídají sami za sebe a že dokážou čelit nepříznivým sociálním situacím.

Hodnocení organizace:

kladné:

1) dostatečný počet pracovníků

⁵⁰ www.tadyated.org

- 2) činnost terénních pracovníků
- 3) velké rozpětí působnosti organizace
- 4) velmi pěkné a přehledné webové stránky
- 5) zřízena správní a dozorčí rada
- 6) podrobně zpracované a přehledné výroční zprávy
- 7) přehled financování organizace

záporné:

- 1) pouze neromští pracovníci

2. Městská charita Plzeň⁵¹

Posláním Městské charity v Plzni je pomoc všem osobám v nouzi. Tato pomoc je založena na principech křesťanské lásky a koordinaci. Jedná se o veřejnou církevní právnickou osobu. Organizace je součástí Církve římskokatolické se sídlem Praha 6 - Dejvice, Thákurova 676/3, IČ: 73632848.

Organizace působí na území téměř celé Plzně a přilehlého okolí. Od roku 1993 funguje v rámci organizace Charitní ošetrovatelská služba. Vzhledem k tématu mé práce zmíním jen ty aktivity organizace, které se vztahují k dané problematice.

Městská charita v Plzni poskytuje v rámci Domova sv. Františka pomoc všem osobám, které se ocitnou v nepříznivé životní situaci. Najdeme zde azylový dům, nízkoprahové denní centrum, noclehárny a terénní program. Tyto služby jsou tudíž určené i pro romské obyvatelstvo a významná část klientů tuto pomoc využívá.

V rámci Domova sv. Zdislavy je realizována pomoc těhotným ženám a matkám s dětmi do 26 let. Ta se poskytuje zvláště tehdy, byla-li žena vystavena domácímu násilí, nemá-li vhodné prostředí pro výchovu dětí, jedná-li se o krizi nebo problémy v manželství a partnerství, nezvládá-li žena základní péči o dítě a hrozí-li odloučení matky a dítěte nebo ztráta vlastního bydlení. Pro mnoho romských žen se Domov sv. Zdislavy stal jejich útočištěm a pomohl jim řešit nastalou nepříznivou sociální situaci

⁵¹ www.mchp.cz

Další významnou pomocí této organizace je projekt, kdy si na občanské bázi dopisuje s vězni, kteří o to požádají. Významná část vězňů je romské národnosti.

Hodnocení organizace:

kladné:

- 1) velmi pěkně zpracované a přehledné webové stránky
- 2) přehled výročních zpráv za dobu existence organizace
- 3) dobrovolnická činnost - možnost zapojení veřejnosti
- 4) přehled financování organizace
- 5) vzdělávání pracovníků

záporné:

- 1) absence údajů o počtu pracovníků organizace

3. Azylový dům Naděje, MáTa⁵²

Tento azylový dům spadá pod organizaci Fond ohrožených dětí z. s., která vznikla 2.4.1990. Jeho působnost je celorepubliková. Tvoří ho 22 regionálních poboček, které se věnují terénní sociální práci a pomoci rodinám. Pod jeho patronát spadá pět azylových domů, kde mohou nalézt pomoc rodiny s dětmi a také 35 zařízení pro děti, které se ocitnou v situaci vyžadující okamžitou pomoc, tzv. Klokánky.

Azylový dům MáTa je finančně podporován z prostředků ESF - Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a také ze státního rozpočtu České republiky. Vedoucí v Azylovém domě je paní Simona Jeremiášová a jeho pracovní doba je nepřetržitá.

MáTa zajišťuje základní sociální poradenství a pomáhá orientovat se v nastalé problémové situaci. Snaží se o prosazování práv a zájmů jejích klientů. Pomáhá v oblasti vzdělávání klientů, dále s bytovou problematikou a upevňováním vztahů v rodině. Od svého vzniku pomohl desítkám klientů. Délka možného pobytu zde nepřesahuje jeden rok.

⁵² <http://www.fod.cz>, <http://socialnisluzby.plzen.eu>

Pomoc zde hledá také mnoho žen romské národnosti.

Hodnocení organizace:

kladné:

- 1) přehledné a ucelené informace na webových stránkách
- 2) informace o hospodaření organizace
- 3) informace o sponzorech a dotacích
- 4) přehled výročních zpráv

záporné:

- 1) vzhledem k tomu, že MáTa spadá pod organizaci Fond ohrožených dětí, je trochu problematičtější nalézt informace přímo o tomto azylovém domu na stránkách fondu

4. ONŽ – Poradna pro ženy a dívky⁵³

Sdružení bylo založeno v roce 1990. Má 6 poboček v České republice. V pobočkách pracuje celkem 23 pracovníc, a to buď přímo v poradnách, nebo na telefonní lince.

Jeho posláním je podnítit v lidech úctu k životu již v době početí nového života a poskytovat pomoc a poradenství především ženám, dívkám a matkám. Ty se mohou obracet na poradny pro ženy a dívky nebo využít telefonickou linku pro ženy a dívky.

ONŽ nabízí pomoc a podporu ženám v obtížných a krizových situacích, které souvisejí s těhotenstvím, mateřstvím, rodičovstvím a vztahovými problémy. Důležitou součástí práce ONŽ je šíření osvěty a výchovy v mezilidských vztazích, pořádáním různých přednášek, seminářů a diskuzí.

V Plzni se často na tuto poradnu obrací romské ženy (mladé maminky, dívky v krizových situacích).

Hodnocení organizace:

kladné:

⁵³ www.poradnaprozeny.eu

1) pěkné a přehledné webové stránky

2) přehledy výročních zpráv

3) přehled financování organizace

záporné:

1) chybí přehled o počtu zaměstnanců v jednotlivých pobočkách

5. Člověk v tísní - pobočka Plzeň⁵⁴

Pobočka v Plzni vznikla v roce 2005. Posláním organizace je pomáhat osobám v nepříznivé sociální situaci. Zabývá se též vzděláváním, informačními a kulturními projekty pro širokou veřejnost. Ročně je tak podle statistik podpořeno zhruba tisíc lidí.

Plzeňská pobočka spolupracuje s místní samosprávou při řešení regionální politiky. Příkladem může být zpracování analýzy vyloučených lokalit Plzeňského kraje.

Hlavní oblasti pomoci a podpory jsou:

1) vzdělávání

2) sociální práce

3) dluhové poradenství

4) asistence v trestním a přestupkovém řízení

5) preventivní a informační kampaně

Hodnocení organizace:

kladné:

1) přehledné webové stránky

2) přehledy výročních zpráv

3) přehledy financování organizace

4) přehled počtu pracovníků

záporné:

1) XXX

⁵⁴ www.clovekvtisni.cz/cs/socialni-prace/pobocka/plzen

7.1.3 Organizace, věnující se protidrogové prevenci

V romské komunitě se často vyskytuje závadové a patologické chování. Roste kriminalita a zneužívání návykových látek. Výjimkou není ani gamblerství.

V organizacích, které se zabývají protidrogovou prevencí, šířením osvěty i následnou péčí a pomocí, tvoří Romové významnou část klientů.

1. Středisko křesťanské pomoci Plzeň⁵⁵

Organizace vznikla v roce 1994. Založila ji Diakonie Evangelické církve metodistické s cílem pomáhat lidem, kteří se ocitli v nouzi.

V roce 1999 začala organizace provozovat terapeutickou komunitu Vršíček. Zde mohou najít pomoc muži ve věku 18 - 40 let, kteří se potýkají s nějakým druhem závislosti (drogy, alkohol, gamblerství).

Další středisko, již druhé, Pracovní a sociální agentura, bylo založené v roce 2008. Agenturu mohou využívat bývalí klienti Terapeutické komunity nebo Středisek následné péče - Chráněné bydlení, kteří jsou nezaměstnatelní na běžném trhu práce. Pomocí programu rekvalifikace pro vykonávání pomocných prací na stavbě se snaží agentura o jejich lepší uplatnění na trhu práce.

V roce 2010 vzniklo třetí středisko - Sociální rehabilitace. Zde najdou pomoc lidé, kteří nemají domov, lidé z nápravných zařízení, lidé s chronickým duševním onemocněním a lidé ze sociálně vyloučených komunit. Cílem organizace je tyto lidi začlenit zpět do běžného života. Podpořit je v jednání s úřady. Naučit je komunikaci s budoucím zaměstnavatelem. Vštípit jim základní hygienické návyky a péči o svůj vzhled.

V roce 2010 byl zřízen Dům na půl cesty. Jedná se o pobytové zařízení, které se ve spojení se sociální rehabilitací, nabízí pomoc mladým mužům, kteří se vyšli z nápravných zařízení nebo z dětských domovů. Mezníkem je věk do 26 let.

⁵⁵ www.skp-plzen.cz

Hodnocení organizace:

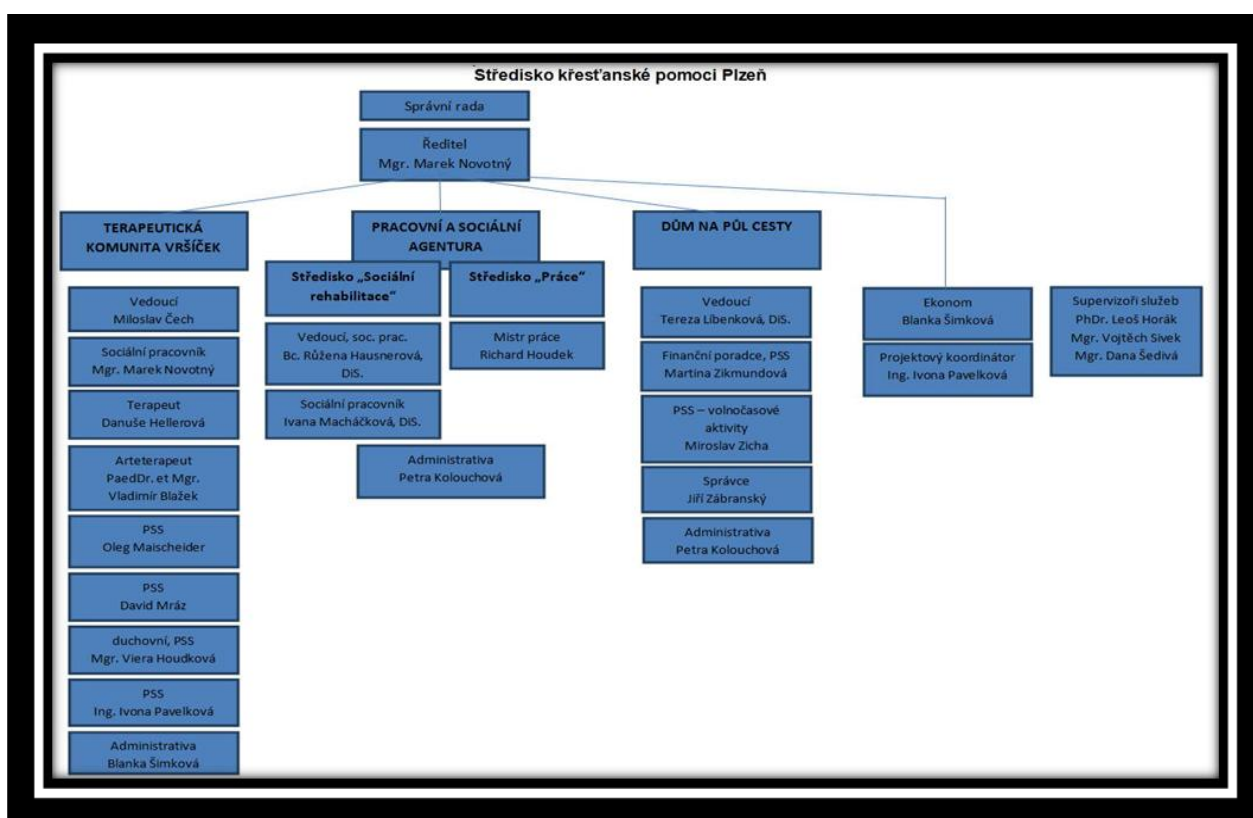
kladné:

- 1) přehledné webové stránky
- 2) přehledy výročních zpráv za uplynulé roky
- 3) přehled financování organizace
- 4) přehledná organizační struktura organizace

záporné:

- 1) XXX

Tabulka 5: Organizační struktura Střediska křesťanské pomoci Plzeň⁵⁶

⁵⁶ Středisko křesťanské pomoci Plzeň - www.skp-plzen.cz

8. Výzkumná část

8.1 Podrobná specifikace cíle

Cílem výzkumné části diplomové práce je podrobně popsat poslání, fungování a financování vybrané romské organizace. Dále vytvořit vlastní analýzu dotací, které organizace obdržela od konkrétních subjektů a které jsou určené pro rozvoj romské menšiny. Konkrétně se jedná o dotace a dary od vzniku organizace v roce 2010 do roku 2014. Výše těchto dotací jsou procentuelně znázorněny v grafech, popsány a okomentovány. Podrobné hospodaření organizace je zpracováno za rok 2014, kdy je uveden přehled získaných prostředků a přehled výdajů. Jsou vytvořeny grafy, znázorňující procentuelní zastoupení jednotlivých položek.

Výsledky analýzy jsou interpretovány a vyhodnoceny. Na základě výsledků a zjištění je vypracován závěr šetření a předložen vlastní návrh pro možná zlepšení.

Organizace, kterou jsem si pro tento účel vybrala, je Blízký soused, z. s. . Činnost a poslání organizace jsou podrobně popsány v kapitole 10.1.1.

10.2. Metody

V práci je použita analýza dokumentů a analýza sekundárních dat. Tyto data jsou poskytnuty z účetnictví organizace za období od jejího vzniku v roce 2010 až po rok 2014. Jedná se o dotace a dary od jednotlivých subjektů, určených na rozvoj romské menšiny, v mém případě pro romské děti. Výše udělených dotací jsou graficky znázorněny a meziročně porovnány. Jednotlivá zjištění jsou okomentována a vyhodnocena.

Cílem výzkumné části je vyhodnocení hospodaření organizace s dotacemi a dary a zodpovězení otázek, zda organizace nakládá s dotacemi účelně a jsou-li využívány k podpoře a rozvoji romské menšiny, v našem případě pro romské děti.

8.3 Data a diskuse

V této části jsou rozepsány zdroje, ze kterých mohou organizace, zabývající se romskou problematikou a touto menšinou, žádat o dotace a příspěvky.

Zdroje, ze kterých mohou organizace čerpat finanční prostředky lze rozdělit do dvou základních skupin:

1) Veřejné finance

a) dotace z Evropských fondů

b) dotace ze státního rozpočtu

(Ministerstvo kultury, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zdravotnictví)

c) dotace od krajů

d) dotace od obcí

e) dotace od obvodů městských částí

Dotace z veřejných financí je možné získat na základě podané žádosti k příslušnému subjektu, dle jejich zveřejněných podmínek. Pokud je dotace organizaci přidělena, může ji čerpat na základě podmínek subjektu a je povinna poskytnout subjektu i zpětně kontrolu zda a na jaký účel byly finance použity. Organizace může žádat u všech výše jmenovaných subjektů najednou. Jednotlivé subjekty nezkoumají, zda organizace zažádala u všech subjektů nebo jen u jednoho z nich. Navzájem o sobě nevědí. Z toho pramení nerovnoměrné financování jednotlivých organizací. Některé například získají na ten samý projekt dotace od více subjektů a jiné organizace nezískají dotace na daný projekt vůbec žádné.

Dle mého názoru zde chybí transparentnost a sdílení informací. Možným řešením by byl určitý informační systém, kde by bylo pod identifikačním číslem každé organizace zobrazeno jakou a na jaký projekt daná organizace a od jakého subjektu dostala finanční částku.

2) Finance ze soukromého sektoru

- a) individuální dárci
- b) nadace
- c) soukromé podniky

Finance ze soukromého sektoru jsou velkým přínosem pro organizace, ale i soukromý sektor může z daru těžit, například reklamou ze sponzoringu a zveřejněním svého loga či jména na stránkách jednotlivých organizací.

Nadace poskytují své finance na projekty organizace dle svého uvážení a opět na základě podané žádosti. Soukromé podniky poskytnou organizaci sponzorský dar na daný projekt na základě žádosti organizace a následně formou darovací smlouvy nebo potvrzení.

Největším problémem organizací je získání tzv. „volných peněz“. Tyto peníze jsou samozřejmě využívány pro účely, ke kterým byla organizace založena. Nemusí být však striktně dodrženo, k jakému účelu budou použity a mohou z nich být financovány i jiné potřeby organizace, například režie. Tyto finance jsou nejčastěji získávány od individuálních dárců.

8.3.1 Dotace a dary získané organizací za rok 2010

Organizace byla založena 2.11.2010 a účetně byl tento rok přiřazen k roku 2011.

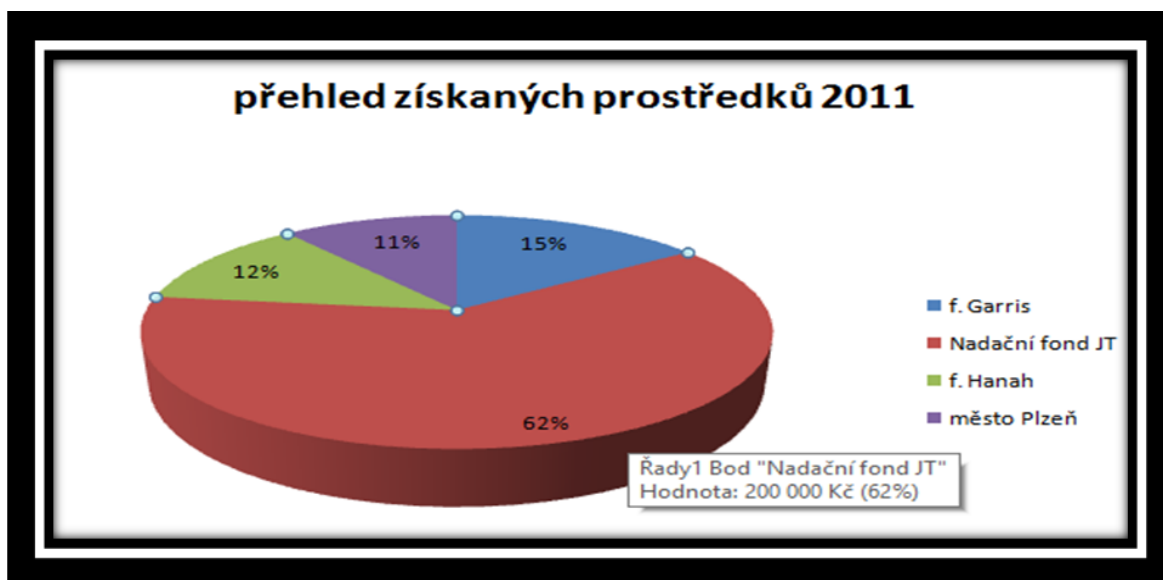
8.3.2 Dotace a dary získané organizací za rok 2011

V tomto roce organizace dostala hned několik dotací a příspěvků na své projekty.

Významnou částkou 200.000,- Kč přispěl Nadační fond J&T, který podporuje humanitární aktivity obecně prospěšných cílů se zaměřením na projekty a aktivity sociálního charakteru. Dále organizace získala dar v hodnotě 50.000,- Kč od soukromého podniku Garris. Slevou v hodnotě 40.000,- Kč přispěla společnost Hanah. Město Plzeň poskytlo organizaci dotaci ve výši 35.000,- Kč.

Celkem tedy organizace získala v tomto roce částku ve výši 325.000,- Kč

Graf 5. Dotace poskytnuté organizaci od jednotlivých subjektů v roce 2011 v %⁵⁷

⁵⁷ Materiály poskytnuté organizací Blízký souseď, z. s. – vlastní zpracování

Z grafu můžeme vidět, že největší část zaujímají finanční prostředky od soukromých subjektů, a to 89% z celkově získaných financí. Z veřejných zdrojů získala organizace jen 11% z celkově získaných financí.

8.3.3 Dotace a dary získané organizací za rok 2012

Na rok 2012 získala organizace dotace v celkové výši 375.000,- Kč.

Nejvyšší dotaci ve výši 335.000,- Kč věnovala nadace NROS Pomozte dětem, která působí v oblasti rozvíjení občanské společnosti a českého neziskového sektoru již dvacet let, tato dotace byla účetně organizaci poukázána na sklonku roku 2011, ale její většinové čerpání probíhalo převážně v roce 2012, z toho důvodu jsou částečně zkreslené účetní příjmy v jednotlivých letech. Plzeňský kraj a město Plzeň poskytly každou dotaci ve výši 20.000,- Kč.

Graf 6. Dotace poskytnuté organizaci od jednotlivých subjektů v roce 2012 v %⁵⁸

⁵⁸ Materiály poskytnuté organizací Blízký souseď, z. s. – vlastní zpracování

Z grafu můžeme vidět, že největší část opět zaujmají finanční prostředky od soukromého subjektu, a to 89% z celkově získaných financí. Stejně tak tomu bylo i v předchozím roce. Z veřejných zdrojů získala organizace opět jen 11% z celkově získaných financí.

8.3.4 Dotace a dary získané organizací za rok 2013

Organizace v tomto roce získala dotace a dary v celkové výši 231.000,- Kč. Největší částka byla poskytnuta z dotací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, a to ve výši 120.000,- Kč. Další velkou částku, 100.000,- Kč, věnovala nadace Výbor dobré vůle Olgy Havlové. Posláním této nadace je pomáhat lidem se zdravotním handicapem, opuštěným a diskriminovaným lidem. Plzeň město poskytlo dotaci ve výši 10.000,- Kč. Individuální dárce přispěl částkou 1.000,- Kč.

Graf 7. Dotace poskytnuté organizaci od jednotlivých subjektů v roce 2013 v %⁵⁹

⁵⁹ Materiály poskytnuté organizací Blízký souseď, z. s. – vlastní zpracování

Z grafu můžeme vidět, že ve srovnání s minulými dvěma lety 2011 a 2012, došlo ke změně. V tomto roce představují finanční prostředky od soukromých subjektů 44% z celkově získaných financí a z veřejných zdrojů 56%, tento stav je také způsoben zapracováním organizace do systému čerpání veřejných zdrojů a zároveň se v tomto roce projeví důsledky ekonomické krize tím, že některé soukromé subjekty omezily (např. nadace J&T) nebo dokonce zastavily (např. firma Garris) poskytování charitativních příspěvků.

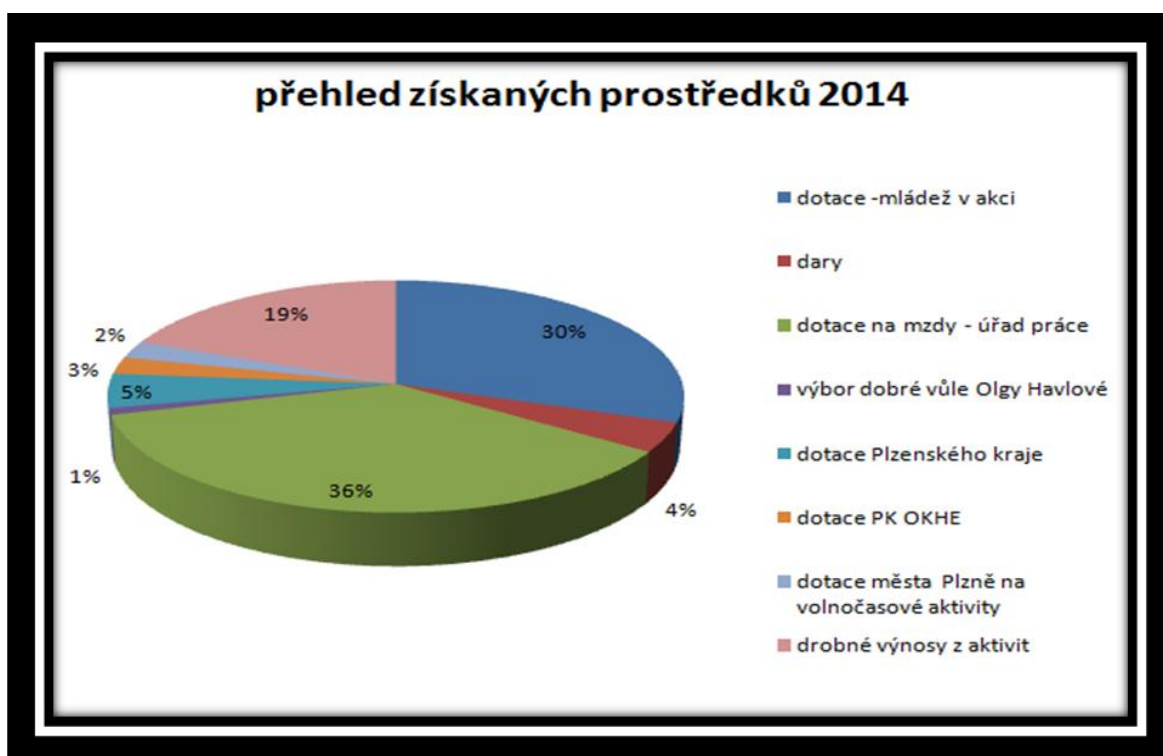
8.3.5 Hospodaření organizace v roce 2014

Podrobný přehled účetnictví byl organizací poskytnut za rok 2014. Z něhož vyplývá, že v tomto roce dostala organizace od Úřadu práce částku ve výši 153.248,- Kč. Jedná se o dotaci na mzdy pro zaměstnance organizace, za jejich odvedenou činnost ve prospěch romských dětí. Dále organizace získala dotaci od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, z Programu Evropské unie Mládež v akci ve výši 127.570,- Kč. Tento program má podpořit rozvoj systémů podporujících aktivity mládeže a kompetence neziskových organizací, které se věnují rozvoji mladých lidí a snaží o jejich zapojení do společnosti. Plzeňský kraj věnoval organizaci dotaci ve výši 20.000,- Kč. Město Plzeň uvolnilo pro organizaci v tomto roce částku 10.000,- Kč, která byla určená na volnočasové aktivity romských dětí. Další finance získané od státního subjektu byly ve výši 10.000,- Kč od PK OKHE, což jsou dotace odboru kanceláře hejtmána Plzeňského kraje určené pro nestátní neziskové organizace.

Finance ze soukromého sektoru poskytla nadace Výbor dobré vůle Olgy Havlové, a to ve výši 30.000,- Kč na provoz dětského tábora. Z toho byla částka ve výši 26.081,- Kč uhrazena nadací přímo na účet dodavatele a následně organizaci zaslán zbytek z původní částky, a to ve výši 3.919,- Kč. Dále organizace obdržela dary ve výši 17.482,- Kč, kdy částku 10.000,- Kč poskytla firma Galvanovna, částku 1.000,- Kč biskupství, částku 1.500,- poskytly ze sbírky konané pro organizaci dva plzeňské kostely, zbylá částka ve výši 4.982,- Kč je příspěvek od individuálních dárců. Částku ve výši 79.308,- Kč tvoří drobné výnosy z aktivit.

Celková částka dotací a darů ze soukromého a veřejného sektoru činí 421.527,- Kč.

Graf 8: Přehled získaných prostředků za rok 2014 v % ⁶⁰

Z grafu je patrné, že největší část získaných prostředků zaujímají dotace od státních subjektů, a to 76%. Ze soukromého sektoru tak organizace získala pouze 24%. Dále můžeme z grafu vidět, že 36% z celkově získaných financí jsou prostředky, které jsou určeny na provoz organizace, a to konkrétně na mzdy zaměstnanců. Zbýlých 64% tvoří dotace určené pro financování projektů zaměřených na rozvoj romských dětí.

U výdajů, které měla organizace v roce 2014 v rámci svého provozu a naplňováním svého poslání, je opět čerpáno z přehledu účetnictví za uplynulý rok, který byl poskytnut samotnou organizací. Dodatečné informace, které vysvětlují jednotlivé účetní položky, poskytla předsedkyně organizace.

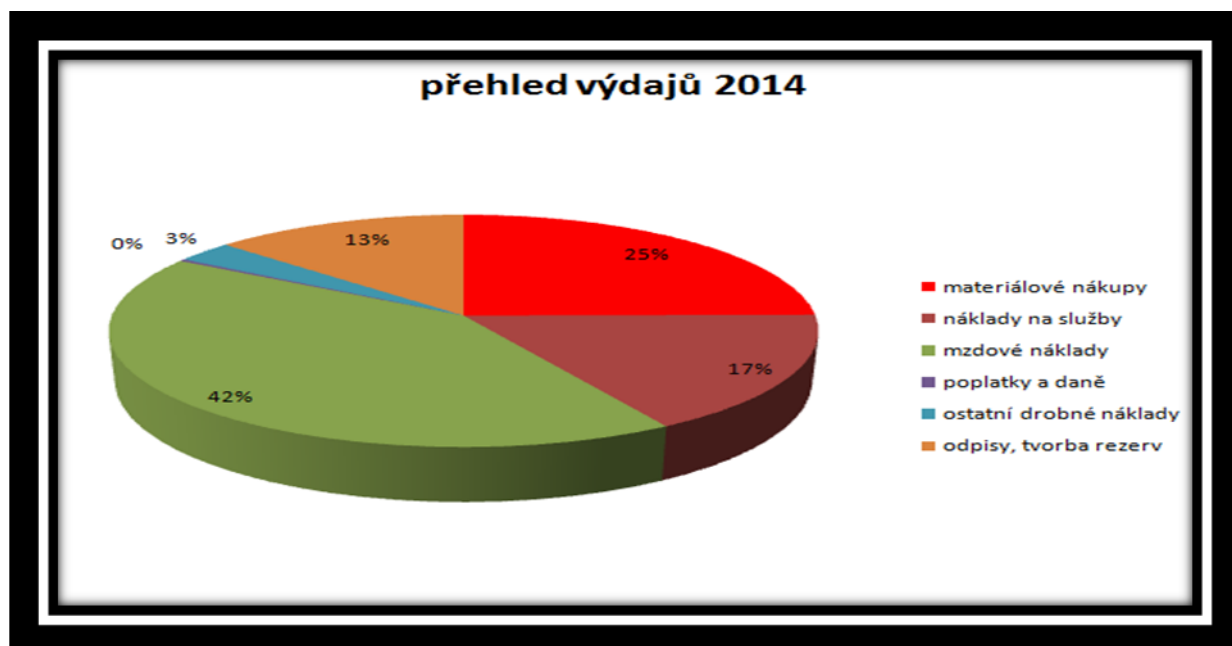
Největší výdajovou položku tvoří mzdové náklady, a to ve výši 189.548,- Kč. Tato částka byla vyplacena na mzdách zaměstnanců organizace, kteří svou činností plní poslání organizace a přispívají tak k rozvoji romských dětí. Další velkou částku, 112.126,- Kč, představují materiálové nákupy. Dle sdělení organizace představuje tato položka např.

⁶⁰ Materiály poskytnuté organizací Blízký sused, z. s. – vlastní zpracování

vybavení a část rekonstrukce klubovny, ve které probíhají některé volnočasové aktivity „romátek“ nebo jejich doučování, dále třeba nákup táborového vybavení a stanů, pohonné hmoty spotřebované při odvozu dětí na tábor a jiné kulturní a sportovní akce a jiné volnočasové aktivity). Další účetní položku ve výdajích tvoří náklady na služby, jež dosáhly částky ve výši 74.749,- Kč. Ty představují různé vstupy na kulturní a sportovní akce, cestovné zaměstnanců při pořádání akcí pro děti a různá školení, semináře a kurzy, jež musejí zaměstnanci absolvovat pro další vzdělávání dětí. Další výdajovou položku představují ostatní drobné výdaje, které dosáhly částky ve výši 13.471,- Kč a bylo z nich uhrazeno povinné a havarijní pojištění automobilu, který slouží pro účely dopravy dětí na jednotlivé akce pořádané organizací. Další účetní položkou jsou poplatky a daně ve výši 1.242,- Kč, jež je nutné hradit. Poslední účetní položkou jsou odpisy a tvorba rezerv ve výši 59.475,- Kč, do nichž je zahrnut odpis automobilu organizace.

Celkové výdaje za rok 2014 činily 450.611,- Kč.

Graf 9: Přehled výdajů organizace za rok 2014 v %⁶¹

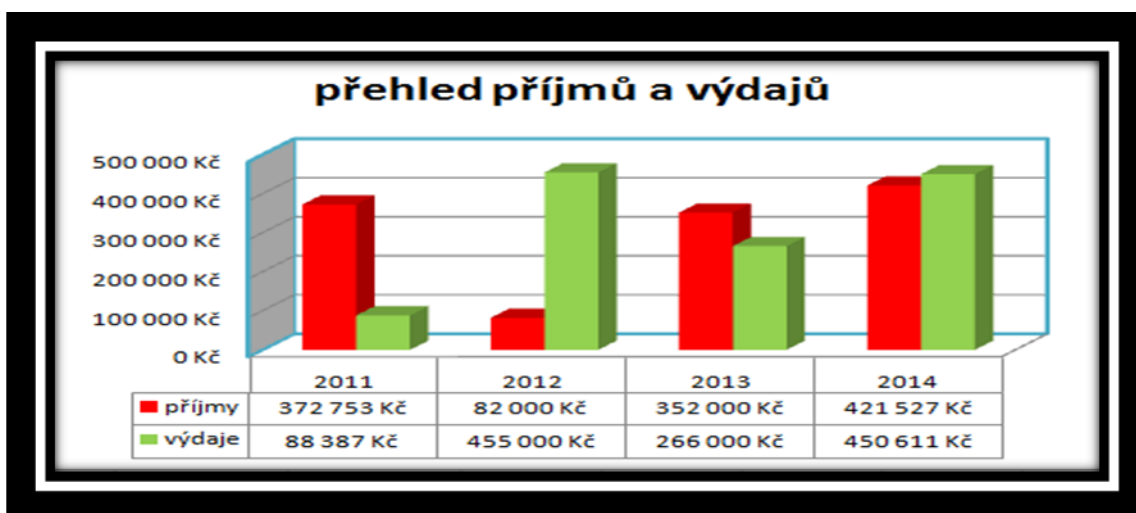
Z grafu můžeme vyčíst, že mzdové náklady činí 42% z celkových výdajů organizace. Výdaje, které jsou, využity ve prospěch romských dětí, představují 45% z celkových

⁶¹ Materiály poskytnuté organizací Blízký souseď, z. s. – vlastní zpracování

výdajů. Zbýlých 13% z celkových výdajů je použito na odpisy a tvoření rezerv. Zákonné poplatky a daně jsou velmi zanedbatelné, nedosahují ani jednoho procenta.

8.3.6 Přehled příjmů a výdajů organizace za její působení

Graf 10: Přehled příjmů a výdajů za období 2011 - 2014⁶²

Graf znázorňuje přehled příjmů a výdajů účetních uzávěrek jednotlivých let. Jeho nerovnoměrnost, je částečně ovlivněna získáním některých dotací na přelomu zúčtovacích období nebo čerpáním získaných dotací ve více letech. Do účetního zobrazení příjmů nejsou zahrnuty některé čerpané dotace určené na konkrétní cíle (nadační fond J & T, Výbor dobré vůle Olgy Havlové). Tyto prostředky byly nadacemi poukázány přímo konkrétním subjektům, poskytujících služby nebo vybavení (hrazení ubytování dětského tábora, nákup automobilu pro organizaci). V grafu na straně příjmů jsou též zahrnuty osobní půjčky předsedkyně organizace, v případě záporného hospodářského výsledku, které na konci roku 2014 dosahovaly celkem již 192.000,- Kč.

⁶² Materiály poskytnuté organizací Blízký souseď, z. s. – vlastní zpracování

8.4 Výsledky a návrh vlastního řešení

Zjištěné výsledky ve výzkumné části práce ukazují, že vybraná organizace hospodaří s přidělenými finančními prostředky ve prospěch romské menšiny, v našem případě romských dětí.

Je tedy potvrzena hypotéza, že organizace plní svůj cíl, své poslání a finanční prostředky využívá k rozvoji romské populace – romských dětí. A to i přesto, že určitá část financí musí být nezbytně použita pro provoz organizace. Tímto mám na mysli zjištěné výdaje na mzdové náklady v roce 2014, kdy tvořily 42% z celkových výdajů. Musíme ovšem brát v potaz, že bez zaměstnanců, kteří se dětem věnují, by organizace nefungovala a dětem by se nedostalo odborného vedení například při doučování, malování, hodinách zpěvu a sportovních aktivitách a nemohlo by tak docházet k zlepšování v jejich rozvoji a začleňování do většinové společnosti. Je třeba zmínit, že zaměstnanci organizace pracují jen za minimální mzdu, která v žádném případě plně nepokrývá čas strávený činností v organizaci a prací s dětmi.

Dále je třeba uvést, že i přes veškerou snahu organizace a jejích zaměstnanců, je značně náročné získat potřebné finanční prostředky na provoz její činnosti. Organizace se velmi snaží zapojovat ve všech vypsanych dotačních řízeních, ale ne vždy je úspěšná. Dalším problémem je sponzorství od soukromých subjektů. V letech 2011 až 2013 se projevil důsledek ekonomické krize a některé soukromé subjekty, jež dříve organizaci přispívaly, svou činnost omezily nebo dokonce zastavily. Tyto finanční dary jsou přitom pro organizaci velmi důležité, protože z nich plynou tzv. „volné peníze“, které může organizace použít na financování nezbytných nákladů spojených s provozem, ale též na volnočasové aktivity pro romské děti, a to dle svého uvážení.

Jak jsem již výše uvedla, organizace si plní své poslání a cíl a se svěřenými prostředky nakládá v zájmu romských dětí a přispívá k jejich rozvoji. Z tohoto důvodu je mnou navrhované řešení z oblasti možností, jak a kde získat více finančních prostředků pro budoucí činnost organizace.

Myslím, že je třeba zaměřit se více na soukromý sektor sponzorů. Nebát se je oslovit a představit jim organizaci a její činnost. Ukázat výsledky činnosti. Představit jim konkrétní případy romských dětí, které potřebují pomoci a jaké dělají pokroky, pokud je

jim věnována pozornost, čas a dána šance prožívat věci, které děti většinové populace považují za samozřejmé. Jednou z možností by bylo zapojení romských dětí do některých soutěží, aby se zviditelnily a byly na očích společnosti, aby o nich společnost věděla. Tím by se do podvědomí společnosti dostala i samotná organizace.

Získáním sponzorů ze soukromého sektoru by se otevřely nové finanční možnosti sponzorování rozvoje romských dětí, které by se tak mohly lépe začlenit do společnosti.

9. Závěr

Cílem diplomové práce bylo, v teoretické části, pomocí jednotlivých kapitol, nahlédnout na kulturní, sociální a ekonomickou situaci romské menšiny.

Byly uvedeny základní informace o minulosti Romů – jejich původ a historie. Nahlédli jsme na jejich zvyklosti, kulturu a tradice, abychom mohli lépe pochopit chování a jednání romské populace.

V kapitole zaměřené na ekonomické souvislosti, byly popsány problémy, s nimiž se Romové potýkají v naší společnosti. Jednalo se zejména o nezaměstnanost, která je u romské populace velmi vysoká. Motivace Romů, zapojit se do pracovního procesu je nízká a velkou roli zde hraje jejich vzdělání, které neodpovídá průměrné vzdělanosti většinové společnosti a velmi je znevýhodňuje na trhu práce. Dalším důvodem je mzda, za kterou by byli ochotní pracovat. Často mohou zastávat jen nekvalifikované činnosti za minimální mzdu, kdy její výše se v podstatě rovná výši pobíraných sociálních dávek od státu. Dalším problémem v této oblasti je všeobecný negativní přístup zaměstnavatelů k žadatelům o práci, kteří jsou romské národnosti.

Jak již zaznělo, vzdělanost romského etnika je velmi nízká. V současné době můžeme však říci, že se situace pomaličku zlepšuje. Společnost se více zaměřila na vzdělávání této menšiny již od předškolního období. Napomáhá tomu nárůst počtu přípravných tříd ve vybraných školách a prosazuje se role asistenta pedagoga, jejichž počet stále vzrůstá.

Další kapitolou byla popsána problematika bydlení této menšiny. V současné době je této otázce věnována velká pozornost a mediace, ale bohužel nedochází k žádnému výraznému zlepšení. Naopak narůstá počet vyloučených lokalit ve městech, kde jsou Romové nuceni žít, izolováni od majoritní společnosti. Důležitou roli zde ovšem hraje i jejich neochota přizpůsobit se pravidlům společnosti, ve které žijí.

Těmito socioekonomickými problémy Romů se nezabývá jen stát a státní instituce. V současné době existuje v naší společnosti mnoho organizací, které se snaží poskytnout pomoci této menšině. Jedná se zejména o pomoc v oblasti vzdělávání, nezaměstnanosti, bytové problematiky a sociálněkulturního handicapu. Svojí činností pomáhají v rozvoji romského etnika a snaží se o zlepšení podmínek pro jeho začlenění do naší společnosti. Jejich rozdělení, cíle a poslání jsou popsány v poslední teoretické kapitole a je zde uveden seznam organizací působících na území města Plzně.

Výzkumná část diplomové práce měla ukázat, jak vybraná organizace hospodaří s dotacemi a dary, jak z veřejných financí, tak s financemi od soukromých subjektů.

A měla přinést odpověď na otázku, zda jsou takto svěřené peněžní prostředky využívány organizací účelně a pro rozvoj romské menšiny, v tomto případě pro potřeby romských dětí.

Vybraná organizace působí v oblasti vzdělávání a volnočasových aktiv romských dětí od roku 2010, tedy již pátým rokem. Po prostudování účetních materiálů a po konzultacích předsedkyně organizace, byl zpracován přehled hospodaření. Za období 2010 až 2013, byly vytvořeny grafy obdržených dotací a darů od jednotlivých subjektů. Za rok 2014 byl proveden podrobný přehled hospodaření organizace, vytvořeny grafy získaných a vydaných finančních prostředků s příslušnými komentáři. Na závěr byl vyhodnocen výsledek, ke kterému jsem dospěla a navrženo vlastní řešení.

Na základě zjištěných skutečností mohu říci, že organizace věnuje veškerý svůj čas a svěřené finanční prostředky k tomu, aby plnila svůj cíl a poslání, pro který byla založena – podpora, pomoc a rozvoj romských dětí. To, co mnohé děti většinové společnosti berou jako běžné věci, pro „romátka“ běžné není. A pracovníci mnou vybrané organizace se velmi snaží tento handicap zmírnit a pomoci tak romským dětem, být dětmi šťastnými, spokojenými a připravenými začlenit se do naší společnosti.

Seznam použité literatury a zdrojů

- BAKALÁŘ, Petr. *Psychologie Romů*. Praha: Votobia, 2004, 179 s. Kontroverzně. ISBN 80-722-0180-8.
- Cikáni a etnicita*. Vyd. 1. Překlad Marek Jakoubek. Praha: Triton, 2008, 403 s. ISBN 978-807-3871-055.
- DAVIDOVÁ, Eva. *Kvalita života a sociální determinanty zdraví u Romů v České a Slovenské republice*. Praha: Triton, 2010, 251 s. ISBN 978-807-3874-285.
- FRASER, Angus M. *Cikáni*. Překlad Marta Miklušáková. Praha: Lidové noviny, 1998, 374 s. Dějiny národů. ISBN 80-710-6212-X.
- GIŇA, Andrej. *Paťiv - ještě víme, co je úcta: vyprávění, úvahy, pohádky*. Vyd. 1. Editor Karolína Ryvolová, Helena Sadílková. Překlad Milena Hübschmannová. Ilustrace Zuzana Mašková. Praha: Triáda, 2013, 314 s. ISBN 978-807-4740-763.
- HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Společenství Romů na Moravě a Muzeum romské kultury v nakladatelství Lidové noviny, c2002, 84 s. ISBN 80-710-6615-X.
- JAKOUBEK, Marek. *Romové: kulturologické etudy : (etnopolitika, příbuzenství a sociální organizace)*. Editor Tomáš Hirt. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 383 s. ISBN 80-864-7383-X.
- KAŠPAROVÁ, Irena. *Politika romství - romská politika*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 274 s. Knižnice sociologické aktuality, sv. 33. ISBN 978-802-1068-742.
- KATRŇÁK, Tomáš. *Třídní analýza a sociální mobilita*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2005, 211 s. Sociologická řada, sv. č. 2. ISBN 80-732-5067-5.
- KOBES, Tomáš. *Nastartovali nás jako motorky: činnost nevládních organizací při řešení romské problematiky na východním Slovensku*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2009, 135 s. ISBN 978-807-0438-237.
- LISÁ, Helena. *Romové: bydlení, soužití*. Vyd. 1. Praha: Socioklub, 2000, 126 p. ISBN 80-902-2608-6.
- MANN, Arne B. *Romský dějepis*. Vyd. 1. Praha: Fortuna, 2001, 48 s. ISBN 80-716-8762-6.

MAPPEŠ-NIEDIEK, Norbert. *Chudáci Romové, zlí Cikáni: co je pravdy na našich předsudcích*. 1. vyd. Překlad Veronika Patočková. Brno: Host, 2013, 279, [15] s. ISBN 978-807-2948-697.

NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 223 p. ISBN 80-717-8741-8.

SAMKOVÁ-VESELÁ, Klára. *Romská otázka: psychologické důvody sociálního vyloučení Romů*. Vyd. 1. Praha: Blinkr, 2011, 95 s. ISBN 978-808-7579-039.

STEWART, Michael. *Čas Cikánů*. Vyd. 1. Překlad Silvie Prudká. V Olomouci: Barrister, 2005, 275 s. ISBN 80-736-4017-1.

ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. 1. vyd. Praha: Grada Pub., 2000, 95 p. ISBN 80-716-9528-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004, 870 s. ISBN 80-717-8802-3.

Internetové zdroje:

AMARE ČHAVE - ASOCIACE ROMSKÝCH OBČANSKÝCH INICIATIV. [online]. Plzeň [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.amare.cz/>

BLÍZKÝ SOUSED, z. s. [online]. Plzeň [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.blizkysoused.cz/>

ČLOVĚK V TÍSNI, o. p. s. *Analýza bytové politiky a souvisejících potřeb vybraných obcí Plzeňského kraje s tzv. sociálně vyloučenými lokalitami*. [online]. 2012. vyd. Plzeň, 2012 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.clovekvtisni.cz/uploads/file/1363865012-Anal%C3%BDza%20bytov%C3%A9%20politiky_F.pdf

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND V ČR. [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.esfcr.cz/mapa/int_pz.html

FOND OHROŽENÝCH DĚTÍ Z. S. [online]. Plzeň [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.fod.cz>

GAC SPOL. s. r. o., Sociologická analýza přechodů romských dětí ze sociálně vyloučeného prostředí ze základních na střední školy [online]. 2010. vyd. Praha, 2010 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_Prechody_RD_ze_ZS_na_SS.pdf

MĚSTSKÁ CHARITA PLZEŇ. [online]. Plzeň [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: www.mchp.cz

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: Podpora vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy [online]. Vytvořeno 23. 2. 2011 [cit. 2011-12-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/14550>

NADACE OPEN SOCIETY FUND PRAH. *Projekt na podporu rozvoje romských neziskových organizací* [online]. 2006 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.osf.cz/onas/historie-osf-v-cr>

PONTIS ŠUMPERK O. P. S. "*Znáš mě a znám já tebe?*": *Multikulturní výchova* [online]. 31.7.2011. Šumperk, 2011 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.pontis.cz/e_download.php?file=data/editor/71cs_15.pdf&original=Kdy%C5%BE+chceme+vzd%C4%9Bl%C3%A1vat+romsk%C3%A9+d%C4%9Bti+-+prezentace.pdf

ROMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE. [online]. 1997. vyd. 1997 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://romove.radio.cz>

ROMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE: Dělení Romů. [online]. 26.2.2000. 2000 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18901>

ROMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE. *Organizace zabývající se romskou menšinou* [online]. 27.3.2015 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/19365#srnmpk>

TUČEK, Milan. CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. *Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – duben 2014* [online]. 14.5.2014. Praha, 2014 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7230/f3/ov140514.pdf

SIROVÁTKA, Tomáš. *Výzkum internetnických vztahů 2002* [online]. Brno, 2003 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080305104512.pdf>.

Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.

SOCIOKLUB. *Romská studia: Analýza sociálně ekonomické situace populace v České republice, návrhy na opatření* [online]. 30.11.2003. Praha, 2003 [cit. 2015-03-27].

Dostupné z: <http://www.socioklub.cz/studia.php>

STEM - Středisko empirických výzkumů: Sociální politika. *Vztah veřejnosti k Romům: Informace z výzkumu STEM TRENDY 11/2012* [online]. 21.11.2012. 2012 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.stem.cz>

STEM - Středisko empirických výzkumů: Sociální politika. *Vztah veřejnosti k Romům: Informace z výzkumu STEM TRENDY 11/2012* [online]. 21.11.2012. 2012 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.stem.cz/clanek/2613>

STEM - Středisko empirických výzkumů. *Vztah veřejnosti k Romům: Informace z výzkumu STEM TRENDY 4/2013* [online]. 30.4.2013. 2013 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.stem.cz/clanek/2736>

STEP BY STEP ČR, o. p. s.: Projekt na podporu rozvoje romských neziskových organizací. FELCMANOVÁ, Mgr. Lenka. [online]. 31.7.2006. Praha, 2006 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://sbscr.cz/dokumenty/00a285195792f196001588edd78d9c9e.pdf>

TADY A TEDĚ, o. p. s. [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://tadyated.org/>

WIKIPEDIE: Školství [online]. 2015. vyd. 2015, 20.1.2015 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0kolstv%C3%AD#Institute_zabezpe.C4.8Duj.C3.ADc.C3.AD_vzd.C4.9Bl.C3.A1v.C3.A1n.C3.AD_v.C4.8CR

SOCIÁLNÍ SLUŽBY MĚSTA PLZNĚ. [online]. Plzeň [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://socialnisluzby.plzen.eu/>

KRAJSKÝ ÚŘAD PRO PLZEŇSKÝ KRAJ. [online]. Plzeň [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/article/koordinator-pro-romske-zalezitosti-krajskeho-uradu-plzenskeho-kraje>

Zákony:

Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004, Sb., správní řád

Přílohy

PŘÍLOHA I.: Současná romská komunita⁶³

Statistické údaje o romské populaci v Evropě. Graf: ČTK, 1. července 2003.

Romové v Evropských zemích

Stát	Minimální počet	Maximální počet
Albánie	90,000	100,000
Bělorusko	10,000	15,000
Belgie	10,000	15,000
Bosna	40,000	50,000
Bulharsko	700,000	800,000
Česká republika	250,000	300,000
Chorvatsko	30,000	40,000
Dánsko	1,500	2,000
Estonsko	1,000	1,500
Finsko	7,000	9,000
Francie	280,000	340,000
Irsko	22,000	28,000
Itálie	90,000	110,000

⁶³ Romové v České republice

Kypr	500	1,000
Litva	3,000	4,000
Lotyšsko	2,000	3,500
Lucembursko	100	150
Maďarsko	550,000	600,000
Makedonie	220,000	260,000
Moldavsko	20,000	25,000
Německo	110,000	130,000
Nizozemsko	35,000	40,000
Norsko	500	1,000
Polsko	50,000	60,000
Portugalsko	40,000	50,000
Rakousko	20,000	25,000
Řecko	160,000	200,000
Rumunsko	1,800,000	2,500,000
Rusko	220,000	400,000
Srbsko - Černa hora	400,000	450,000
Slovensko	480,000	520,000
Slovinsko	8,000	10,000
Španělsko	650,000	800,000
Svedsko	15,000	20,000
Švýcarsko	30,000	35,000
Turecko	300,000	500,000
Ukrajina	50,000	60,000
Velká Britanie	90,000	120,000

PŘÍLOHA II.: Koordinátor pro romské záležitosti Krajského úřadu Plzeňského kraje⁶⁴

V souladu s § 67 odst.1 písm. f) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů, je na Krajském úřadě Plzeňského kraje zřízena funkce koordinátora pro romské záležitosti (dále jen koordinátor). Mezi úkoly koordinátora patří:

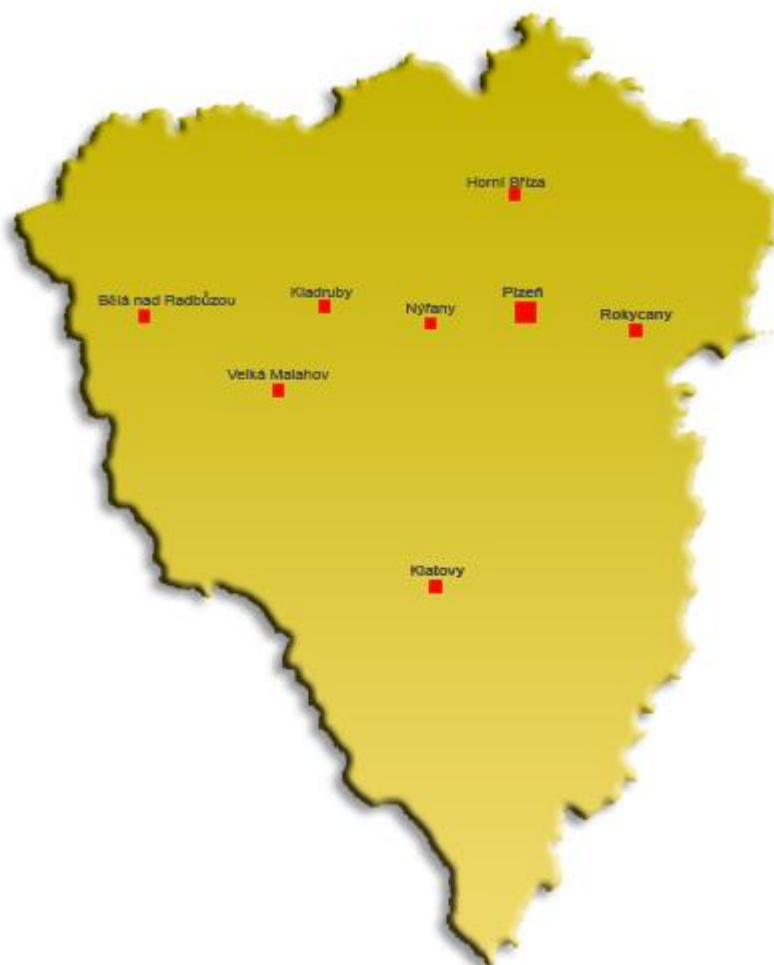
- koordinace činnosti pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností napomáhajících výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity ve společnosti (tzv. romských poradců),
- spolupráce s Radou vlády ČR pro záležitosti romské komunity, romskými poradci, nestátními neziskovými organizacemi, ministerstvy, Agenturou pro sociální začleňování, odbory krajského úřadu, poskytovateli sociálních služeb, vzdělávacími institucemi, obcemi,
- předávání informací, zkušeností mezi výše uvedenými subjekty,
- příprava souborných zpráv o situaci romské komunity a jejích potřebách,
- spolupráce při přípravě rozvojových programů kraje a programů sociální prevence,
- zpracovávání podkladů v rámci své působnosti pro koncepční a strategické dokumenty pro ústřední státní orgány,
- zpracování stanovisek k návrhům zákonů vypracovaných krajem a k návrhům právních předpisů kraje, týkajících se práv romské komunity,
- poradenství (poskytovatelům sociálních služeb, školám, sociálním pracovníkům, nestátním neziskovým organizacím, zaměstnancům obecních úřadů),
- zabezpečování agendy dotačních programů kraje v oblasti integrace příslušníků romských komunit (Program podpory sociálních služeb v sociálně vyloučených romských komunitách, a v oblasti činnosti koordinátora (Dotační program podpora koordinátorů romských poradců vyhlašovaný Radou vlády ČR pro záležitosti romské komunity),
- shromažďování, případně aktualizace údajů o sociálně vyloučených lokalitách na území kraje.

Koordinátor je organizačně zařazen do Odboru sociálních věcí Krajského úřadu Plzeňského kraje, oddělení sociálních služeb. Činnost koordinátora pro romské záležitosti je výkonem přenesené působnosti státní správy.

⁶⁴ Krajský úřad pro Plzeňský kraj, 2010, www.plzensky-kraj.cz

PŘÍLOHA III.: Mapa sociálně vyloučených lokalit v Plzeňském kraji⁶⁵

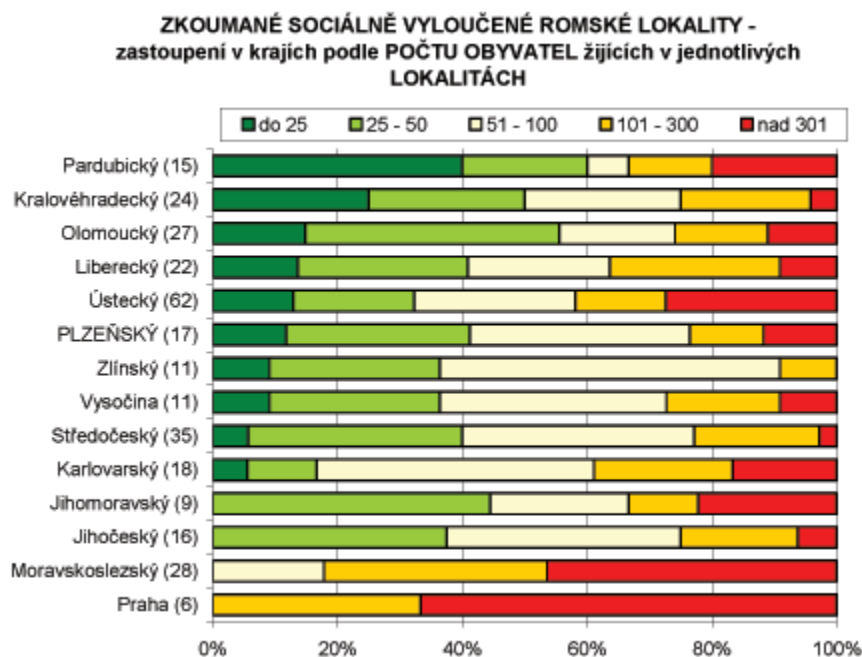
Plzeňský kraj

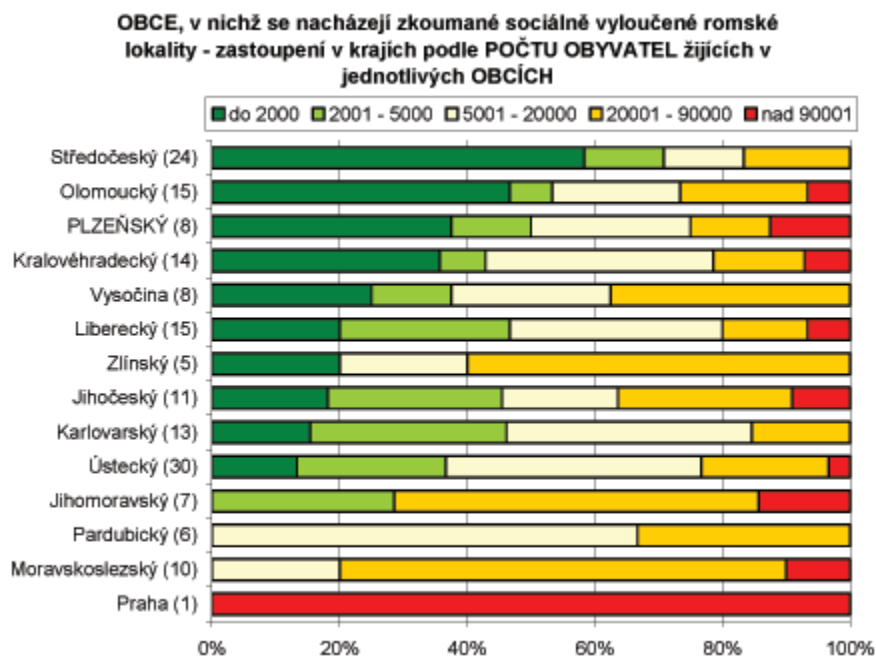
Celkový počet zkoumaných obcí v kraji	8
Celkový počet zkoumaných sociálně vyloučených romských lokalit v kraji	17
Orientační odhad celkového počtu romských obyvatel zkoumaných sociálně vyloučených lokalit v kraji	1500 - 2000

⁶⁵ Evropský sociální fond v ČR- www.esfcr.cz

PŘÍLOHA IV: Odhad počtu romských obyvatel zkoumaných sociálně vyloučených lokalit⁶⁶

Obrázek 36. Počet obyvatel v obcích, v nichž se nacházejí zkoumané sociálně vyloučené romské lokality

⁶⁶ Evropský sociální fond v ČR- www.esfcr.cz

PŘÍLOHA V.: Vyloučené lokality v Plzni⁶⁷

Jateční ulice

⁶⁷ plzen.idnes.cz - fotogalerie

Resslova ulice

Romské ghetto „Plac“ – vnitroblok Plachého a Korandovy ulice

PŘÍLOHA VI.: Výkaz zisku a ztráty organizace Blízký soused, z. s. za rok 2014⁶⁸

⁶⁸ Materiály poskytnuté organizací Blízký soused, z. s.

PŘÍLOHA VII.: Rozvaha organizace Blízký soused, z. s. za rok 2014 v plném rozsahu - aktiva⁶⁹

⁶⁹ Materiály poskytnuté organizací Blízký soused, z. s.

PŘÍLOHA VIII.: Rozvaha organizace Blízký souseď, z. s. za rok 2014 v plném rozsahu – pasiva⁷⁰

⁷⁰ Materiály poskytnuté organizací Blízký souseď, z. s.

PŘÍLOHA IX.: Rozvaha organizace Blízký soused, z. s. za rok 2014 v plném rozsahu – zisk⁷¹

⁷¹ Materiály poskytnuté organizací Blízký soused, z. s.

PŘÍLOHA X.: Příloha k účetní uzávěrce organizace Blízký soused, z. s. za rok 2014 ⁷²

⁷² Materiály poskytnuté organizací Blízký soused, z. s.

PŘÍLOHA XI.: Závěrečná zpráva organizace Blízký soused, z. s. za rok 2014 ⁷³

⁷³ Materiály poskytnuté organizací Blízký soused, z. s.

